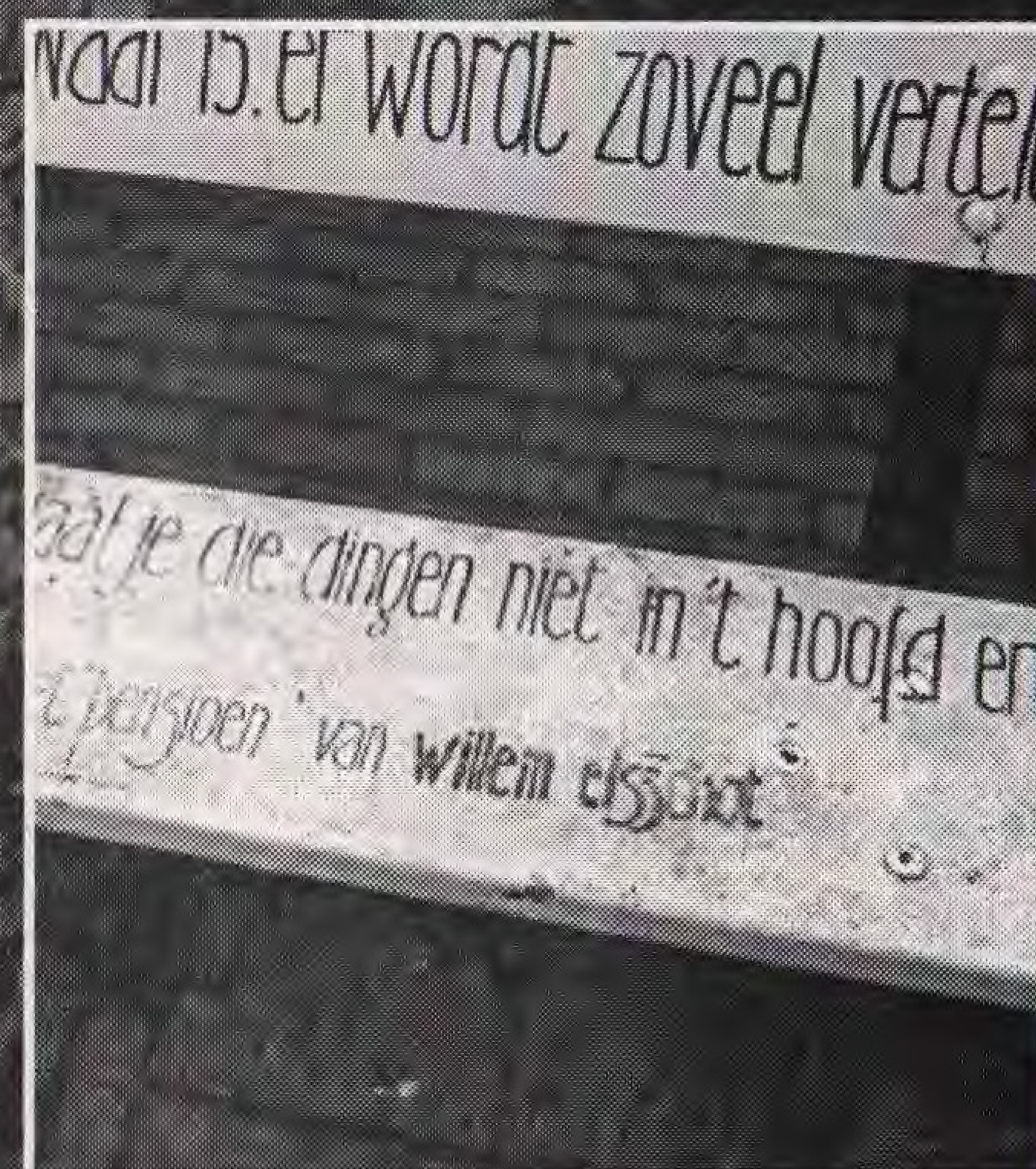
Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

31ste jaargang 2000/2 (182)
maart - april

HORIZONtaal

Willem en de anderen

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

In dit nummer

Documentatiecentrum

Het Documentatiecentrum van de Vlaamse Esperantobond omvat een bibliotheek met meer dan 1600 titels en 87 tijdschriften over Esperanto, taalproblemen, Esperantologie en Interlinguïstiek. Het beschikt tevens over een eigen WEB-site waarop actuele informatie geregeld wordt aangepast en een INTERNET-aansluiting voor internationale raadplegingen. U kan er terecht alle werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

Esperanto op de radio

Er zijn regelmatige radiouitzendingen in het Esperanto. Sommige zijn gewoon via de middengolf te ontvangen, enkele gaan er via de satelliet (Hot Bird of Astra), voor de meeste heb je echter een korte-golfontvanger nodig. Enkele programma's zijn ook via INTERNET (I) te beluisteren.

Station	Dag	Uur	kHz	meter
Havana	zo	*19.30-20.00*	13715	21,87
			13750	21,82
		22.00-22.30	13715	21,87
			13750	21,82
Ĉina R. Int.	D*	*20.00-20.27*	7405	40,50
			7265	41,29
	vanaf april		9590	31,28
			11860	25,30
RAI Int.	za	*20.00-20.20*	5970	50,25
	vanaf april		9585	31,30

via Hot Bird (13° oost) 11446 MHz

Tallinn	via internet: www.er.ee/Tallinn			
R. Polonia	D*	10.30-10.59	(Hot Bird)	
		15.30-15.55	7285	41,18
		20.00-20.25	7275	41,24
		21.00-21.29	(Hot Bird)	

(De coördinaten voor de progamma's van Radio Polonia die worden uitgezonden via Hot Bird zijn: 13° oost, 11471,5 MHz. Deze programma's zijn ook via INTERNET in realaudio te beluisteren. (www.wrn.org/stations/poland.html)

Vatikaan	zo	21.20-21.29	1530	196
	en feestdagen		5882	51,00
		23.50-23.59	1530	196
	wo/do	21.20-21.29	1611	186
			7250	41,37
			9645	31,10
R.Ö.I.	zo	*09.05-09.29*	6155	48,74
		14.05-14.29	6155	48,74
		17.05-17.29	6155	48,74
	ma	*00.05-00.29*	13730	21,85
		04.05-04.29	6155	48,74

Alle programma's van Radio Öst. Int. zijn ook digitaal te beluisteren via de ASTRA satelliet (19,2° oost) 11141,25 en 12692 MHz en via het internet: http://roi.orf.at.

* D = dagelijks

De tijdsaanduiding in cursief zijn volgens UT (= 1 uur bijtellen voor onze wintertijd, 2 uur voor de zomertijd), de andere volgens MET.

HORIZONTAAL, Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 31ste jaargang.

Redactie en administratie: Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00, fax: (03) 233 54 33, E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be, infopagina's: http://www.esperanto.be/fel/nl.

Abonnementen: 20,00 EUR
Rekeningen: t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen: KBC 402-5510531-55 of ASLK 001-2376527-06; t.n.v. Libroservo Esperanto Nederland, Haarlem: postgiro rek.: 111 278

Redactie: Guido Van Damme, Ivo Durwael, Eddy Raats, Jo Haazen
Medewerkers: Paul Peeraerts, Wim M.A. De Smet, Jean Pierre VandenDaele, Lode Van de Velde, Emiel Van Damme, Raymond Wylleman, Marc Cuffez, e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

HORIZONTAAL verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Wanneer je informatie over het Esperanto geeft, is één van de belangrijkste opdrachten de scepsis van de mensen te overwinnen. Eerst en vooral moet je je gesprekspartner(s) overtuigen dat het Esperanto een taal is; dat die ook echt functioneert en gemakkelijker te leren is dan andere talen. Wanneer je daarin geslaagd bent, stuit je steevast op de vraag: Maar als dat zo is, waarom is het Esperanto dan nooit doorgebroken?

Natuurlijk kan je die vraag afdoen met het antwoord dat het Esperanto wel degelijk is "doorgebroken". Maar dat is eigenlijk toch op de man spelen, en niet op de bal. We kunnen er niet omheen dat je binnen het gewone maatschappelijk leven niet ver komt met het Esperanto en dat je de georganiseerde structuur van de beweging nodig hebt, om het Esperanto nuttig te kunnen gebruiken.

Eén van de belangrijkste interne redenen waarom het Esperanto niet verder staat dan het nu staat, is ongetwijfeld het gebrek aan economisch inzicht, economische strategie of economische durf. Vanaf het begin heeft het Esperanto zich geprofileerd als een culturele beweging, gedragen door een idealistische idee. Alleen al de werkwijze van Zamenhof om het Esperanto te verspreiden door het toezenden van *"La unua libro"* aan een lukraak gekozen publiek, het bijvoegen van het strookje met de plechtige belofte "Esperanto te leren wanneer 1 000 000 anderen dat ook doen", wijst op die weinig praktische en niet-commerciële aanpak. Al is het natuurlijk gevaarlijk de economische praktijk en realiteit uit het einde van de vorige eeuw te vergelijken met die van het begin van de bijna volgende. De totale afwezigheid van het Esperanto binnen het commerciële circuit van taalscholen, vertaalbureaus en hotelrecepties is een belangrijke aanduiding van dit gebrek aan commerciële ingesteldheid. Indien de reclamejongens van het Esperanto maar de helft van de commerciële flair en durf hadden van Bill Gates of Lernout en Hauspie, dan zou het Esperanto reeds mijlen verder hebben gestaan.

Je kunt natuurlijk zeggen dat het nooit te laat is om te beginnen. Maar de concurrentie wordt wel steeds sterker, en het nodige kapitaal om te starten steeds groter... Het financiële risico wordt dus ook steeds groter, en de durf die nodig is staat daarmee in verhouding. We kunnen niet verhelen dat het Esperanto vooral op dat gebied de trein gemist heeft. Is dat vreemd? Wanneer je de geschiedenis van het Esperanto bekijkt, merk je dat de idee uitgedragen is door enerzijds de hogere intelligentsia, en anderzijds arbeiders. Juist de twee klassen die het minst weerbaar zijn in commerciële middens.

Niet doorgebroken

het geloof zonder de werken is dood

De enen door hun gebrek aan belangstelling voor zulke triviale wereldse dingen, de anderen door hun financiële kwetsbaarheid.

De aard van het product

Natuurlijk kan je niet elk product met een willekeurig ander product vergelijken. Je hebt de zuivere consumptiegoederen die meteen worden verbruikt: een brood, een ijsje, een pintje. Eens gekocht kan je je bedenken en het weggooien, maar vanuit commercieel oogpunt is het resultaat geslaagd bij de verkoop.

Een stereotype

In de jaren zeventig en tachtig was er heel veel kritiek op het vrouwbeeld dat in schoolboeken werd gepresenteerd. De zorgzame moeder bij de haard was het overwegende type. Tegen dit soort stereotypen kwam vanuit de vrouwenbeweging sterk protest. De situatie lijkt op dat gebied stilaan te keren, hoewel het ongetwijfeld nog lang zal duren voor de hele maatschappij fundamenteel zal zijn omgeschakeld.
Ook taal kampt met een aantal stereotypen. Zo worden in een taaltoets voor het vijfde leerjaar de eigenschappen van een journalist gevraagd. Een journalist moet: goed informatie kunnen inwinnen, correct kunnen schrijven, en... liefst zoveel mogelijk talen kennen. Nu kan je niet ontkennen dat dit beeld klopt... voor het Nederlandse taalgebied. Een journalist kan hier wellicht niet aan de slag zonder kennis van Frans en/of Engels, wat Duits, en eventueel een andere taal. Maar geldt dat ook internationaal? Ik heb niet die indruk. Wanneer er op televisie beelden gemaakt door "internationale journalisten" worden verspreid, blijkt steevast dat niet de journalist een vreemde taal moet kennen, maar de (toevallig) geïnterviewde getuige. Steevast worden voor het interview mensen gezocht die Engels of Frans kennen. Waar blijft de veeltaligheid van de journalist?

Hetzelfde geldt voor "werktuigen", een hamer, een boor, een computer, een vertaalprogramma. Eens de koop gesloten is de buit binnen, en wat de koper er later mee doet, is niet meer de zaak van de verkoper. Integendeel, als blijkt dat de koper niet met het tuig kan omgaan, kan je altijd nog een ander aan de man brengen, dat nog gebruiksvriendelijker is, nog gemakkelijker te hanteren, nog meer mogelijkheden heeft,... We geven hier een te karikaturaal beeld van de kleinhandelaar. Het is duidelijk dat deze mensen belang hebben bij tevreden klanten en zij naast verkoper ook raadgever zijn. Zij zullen ongetwijfeld proberen de wens van de consument zo goed mogelijk in te schatten en eraan te beantwoorden met het produkt dat zij aanbieden. Onze bedoeling is echter vooral de relatie tussen het produkt en de consument te schetsen. Ook taalleerboeken en taalleerprogramma's horen hier thuis. Heb je je cursusboek verkocht, dan is commercieel gezien de opdracht geslaagd...

Maar dat geldt niet voor taalgebruik zelf. Wie een handboek koopt, moet dat ook bestuderen. Wie een computer koopt, moet die leren gebruiken. Wie een auto koopt moet die leren besturen. Wie een taal koopt, moet die leren beheersen. En dat doe je pas als je daar een goeie reden voor hebt. Maar buiten hobby, nieuwe culturele gezichtspunten, alternatief toerisme, democratisch politiek engagement, fundamentele gelijkheid, persoonlijke contactmogelijkheden waar ook ter wereld en andere idealistische motieven en strevingen, naast pedagogische voordelen en leergemak met het daaraan gekoppelde intrinsieke economisch rendement, heeft het Esperanto niet veel te bieden...

Zo hoor je het ook eens van/over een ander...

(uit een lezersbrief in *De Morgen*, 26 01 2000)

[...]

Als je een vreemde taal slecht beheerst, is dat niet omdat je een "slechte" leraar hebt gehad (...) maar gewoon omdat je geen zin had die taal echt te leren.

Het verwerven van een vreemde taal heeft alles te maken met een eenvoudige socio-economische wet: niemand investeert graag tijd en energie in het leren van een andere taal als hij die niet nodig heeft "om er te komen in het leven" zoals onze grootouders plachten te zeggen.

Sinds de golden sixties en de taalwetten van 1963 is Vlaanderen niet meer de binnenlandse kolonie van het "Belgique de papa" en verdwijnt dus de belangstelling voor de Franse taal en cultuur in razendsnel tempo in onze contreien. Dit is de verklaring [...] niet het falende vreemdetalenonderwijs.

Onze leraren vreemde talen worden [...] deskundig ingewijd in het vak toegepaste taalkunde, een wetenschap die [...] gestadig evolueert. [...] Dat de Vlamingen bijna geen Frans meer kennen en de Walen [...] steeds beter presteren in onze taal, heeft niets te maken met pedagogie of methodologie, maar alles met de hierboven vermelde economische realiteit.

[...]

Er is niets mis met het onderwijs van vreemde talen in België, maar zoals het bekende spreekwoord zegt, kan men wel het paard tot bij de fontein brengen maar kan men het niet dwingen te drinken.

Joseph Schurmans, Brussel

N.v.d.r. Men zou ook nog kunnen opmerken dat de kennis van het Engels in Vlaanderen in vergelijking met de jaren 60 dan weer enorm is toegenomen. We evolueren klaarblijkelijk steeds meer van een binnenlandse naar een buitenlandse kolonie.

De rol van de school

Bij de verspreiding van taal speelt echter niet alleen het economische, maar ook de school een grote rol. Het Esperanto komt in het officiële onderwijs niet voor. Uitzondering daarop maken een (groeiend?) aantal leerkrachten die Esperanto ter sprake brengen binnen het vak Nederlands of moedertaal. Als leervak komt het Esperanto in het programma echter niet voor. Dat betekent dat de grote meerderheid van wie Esperanto leert dat op eigen initiatief doet en met eigen middelen: via een private cursus in een club (meestal ongeveer gratis gegeven door vrijwillige, niet betaalde, cursusleiders) of via zelfstudie.

Wanneer je dat in aanmerking neemt, moet je je er veeleer over verwonderen dat het Esperanto ondanks alles nog leeft. Zonder hoog op te lopen met de reële resultaten, zal iedereen die het fenomeen grondig onderzoekt, moeten vaststellen dat het Esperanto – vrijwel als enige taalproject – een taaie levenswil heeft en dat het levend en wel mee de volgende eeuw zal ingaan. gvd

Veeltaligheid en de uitbreiding van de EU

een verslag van W.M.A. De Smet

Op donderdag 10 februari 2000 werd in het Borschette-gebouw van de Europese Gemeenschap in Brussel een interessante studiedag gehouden onder de voorzichtig geformuleerde titel "Veeltaligheid en de uitbreiding van de Europese Gemeenschap". (Aangezien de werktalen Frans en Engels waren, was de titel enkel in die talen geformuleerd.) De organisatoren beschouwden trouwens de studiedag veeleer als een "reflection day", een dag van nadenken over hoe het gaat verlopen als de Europese Unie zal gaan bestaan uit 20, 25 of meer staten. Stilaan wordt het voor iedereen duidelijk: hoe meer staten, des te meer talen, des te meer vertalingen, des te meer problemen.

Jammer dat er niet meer ruchtbaarheid was gegeven aan deze waardevolle studiedag. (Ikzelf vernam het maar de avond tevoren, toevallig.) Eveneens jammer was dat buitenstaanders (d.w.z. personen van buiten het personeel van de EU) een toelating moesten bekomen om binnen te mogen, want zowel het programma als de kwaliteit van de sprekers en de organisatie, orde en stiptheid in de tijdverdeling maakte dat deze studiedag een belangrijke bijdrage leverde aan het besef rond het probleem van de meertaligheid in de Europese Unie. Dit is des te opvallender als men bedenkt dat de organisatie in handen lag van de vereniging van stagiairs bij de EU (dus meestal jonge mensen die nog niet zo lang in het kader zijn). Eveneens opvallend was de sereniteit van de discussies: iedereen respecteerde de verschillende meningen. Echt een voorbeeld van hoe het ook in andere middens zou moeten gaan als men ernstig over een controversieel probleeem van gedachten wil wisselen.

Onder de acht sprekers waren er verscheidene "zwaargewichten": oud-premier Jean-Luc Dehaene, de Luxemburgse EU-commissaris (met bevoegdheid over o.a. onderwijs) Viviane Reding, VUB-rector Els Witte, de ambassadeurs bij de EU van Hongarije en Polen, e.a.

De vertolking (alleen Frans-Engels en omgekeerd) verliep vlot. Het viel wel op dat het merendeel van de aanwezigen geen hoofdtelefoons gebruikten, wat erop wijst dat ze beide talen machtig waren.

Er was een honderdtal aanwezigen (ondanks de zeer beperkte informatie die over deze studiedag verspreid was). De meesten van hen waren mensen van binnen de Europese instellingen, maar er waren ook taalleraars, journalisten, hogere ambtenaren, e.a. Uit de Esperantobeweging waren er slechts vier deelnemers (waarvan drie EU-ambtenaren).

EU-commissaris Viviane Reding stelde het Talenproject 2001 van de EU voor: een speciale inspanning om de leerlingen in alle scholen in de Europese Unie er toe te brengen twee talen te leren naast hun moedertaal. Welke die talen zijn wordt aan de initiatieven van de staten of gemeenschappen overgelaten, maar het moeten talen van EU-lidstaten zijn. Wat men verstaat met "naderhand een taal kennen" wordt echter altijd in het ongewisse gelaten. Er wordt een budget van 8 miljoen Euro (320 miljoen BEF[1]) voorzien voor deze speciale inspanning. De uiteenzetting was voor een gedeelte in het Frans, voor een ander in het Engels.

VUB-rector Els Witte, historica, gaf daarna een zeer informatieve uiteenzetting over de taalproblemen in België, in zonderheid in Brussel. Zij bouwde daarbij voort op de historische ontwikkeling van deze problemen. Ook zij hield haar lezing gedeeltelijk in het Frans en gedeeltelijk in het Engels. Er volgden veel vragen die blijk gaven van de grote belangstelling voor de problematiek.

Jean-Luc Dehaene hield zijn betoog (ook in twee talen) in zijn eigen (voor elke Vlaming welbekende) stijl, maar hij werd zeer gesmaakt. Interessant is zijn idee dat de veeltaligheid zowel een handikap als een troef is voor de Europeanen. Hij ziet veel heil in de vertaalmachines en noemt dit "een technisch Esperanto". Hij verwees terzake ook naar de rol van de spraaktechnologie die door de Vlaamse firma Lernout en Hauspie ontwikkeld wordt. Op één vraag uit de zaal (niet afkomstig van één van de vier Esperanto-ijveraars) antwoordde Dehaene dat volgens hem het gebruik van Esperanto als

tussentaal veeleer nog een probleem meer zou zijn dan een oplossing. Terzake pleitte hij voor pragmatisme, m.a.w. de taalproblemen te nemen zoals ze zijn en de meest praktische oplossing toe te passen.

Een jonge Nederlandse Europarlementair, M. van Hulten, die, volgens zijn curriculum vooral in Groot-Brittannië en de VSA heeft gestudeerd, hield een pleidooi voor een meer algemeen gebruik van het Engels (dat hij trouwens zeer goed beheerst als gevolg van zijn langdurig verblijf in Engelstalige landen). Ook in zijn argumentatie duikt de idee van pragmatisme op.

De uiteenzettingen van de Hongaarse en vooral de Poolse ambassadeurs waren erg informatief inzake de overschakeling van de taalvoorkeur in hun landen: het Russisch is er in het vergeetboek geraakt, het Duits speelt nog een kleine rol, het Frans weinig, en de jeugd dweept met het Engels. Beide sprekers beheersten zowel het Engels als het Frans voortreffelijk.

De namiddagzitting was meer op de toekomst gericht. Ze begon met een technische, maar prachtige, uiteenzetting over spraaktechnologie door twee vertegenwoordigers van het bedrijf Lernout en Hauspie (Ieper). Daarop volgde (ter vervanging van een afwezige spreker) een vlotte toespraak door Noël Muylle, één van de pioniers van de vertaaldiensten van de EU; te onthouden is zijn vaststelling dat de vertaalkosten 14% van de administratiekosten van de EU vertegenwoordigen, maar dat dit slechts 0,8% van het totale EU-bugdet is.[2]

In haar uiteenzetting wees mevr. Wagner op een aantal probleempjes (meestal geestige) waar vertalers en tolken mee af te rekenen hebben. De gegevens die D. Theologitis van de Vertaaldienst in Luxemburg voorschotelde over vertaaltechnologie waren meermaals verbluffend.

Het laatste luik van de studiedag had de titel "Projects for the creation of new languages" (projecten voor de schepping van nieuwe talen) maar bood terzake weinig nieuws. Een in Japan werkende Braziliaan, T. Della Senta, stelde "UNL" voor, en dit bleek "Universal Network Language" te zijn, een tussentaal voor het Internet. Zo'n taal zou toelaten te corresponderen over de ganse wereld. Zijn voorstel was vooral gebaseerd op het door hem gestelde feit (dat waarschijnlijk ongeveer juist is) dat 75% van de wereldbevolking één van de 12 meest verspreide talen kent. Alhoewel zijn uiteenzetting prachtig met beelden was ingekleurd, kwam ze toch weinig overtuigend over. Uiteindelijk kreeg men van UNL geen enkele duidelijke beschrijving. Of zoals iemand het me zei: vervang in gans die uiteenzetting "UNL" door "Esperanto" en je hebt hetzelfde resultaat en een aantrekkelijke serie beelden voor een promotiecampagne.

Als laatste spreker kwam de Italiaanse EU-vertaler Diego Marani aan de beurt. Hij is enkele jaren geleden in de kijker gekomen met zijn "Europanto", een als taalgrap bedoelde onsamenhangende mengelmoes van allerlei talen. Hij herhaalde dat hij Europanto blijft beschouwen als een grap en dat men er niets meer van moet verwachten. Zijn uiteenzetting was echter veel meer een filosofische beschouwing over de Europese geschiedenis en het cultuurpatroon. Hij eindigde met de vaststelling dat een hybride vorm van het Engels meer en meer ons Europa overheerst en vreest dat er weinig tegen te doen zal zijn.

Voor een verdere gedachtewisseling was de (eenvoudige, maar goede) receptie, die naderhand volgde, een geschikte gelegenheid. Zij bekroonde een geslaagde studiedag, die aantoonde dat zelfs een bescheiden vereniging mooie zaken kan presteren als ze goede organisatoren heeft en toegang kan hebben tot de benodigde kanalen.

1. Ondanks het ogenschijnlijk indrukwekkende bedrag, is dat toch nog niet 1,– BEF per inwoner! De vraag is dan ook, wat zo'n project kan opleveren. (red.)
2. Het zou toch mooi zijn om dit bedrag ook in absolute cijfers te kennen. We zouden het dan kunnen vergelijken met de 320 miljoen extra die men voor het Europese taalonderwijs over heeft, om maar te zwijgen over de budgetten waarover de Esperantobeweging beschikt. (red.)

Alex Wethlij, professor aan het Limburgs Universitair Centrum, klaagt over de negatieve invloed van computers op de schrijfvaardigheid van jongeren (*De Morgen*, 29/1/2000). Maar niet iedereen deelt zijn pessimisme, en de computer heeft ook heel wat voordelen. Over die voordelen, vooral in combinatie met een aansluiting op het Internet, kan je een aantal aardige bijdragen lezen van Marc van Oostendorp – professor Interlinguïstiek aan de Universiteit van Amsterdam – in *Computers en Taal* (Taalcahiers van Onze Taal, Sdu Uitgevers, Den Haag / Standaard Uitgeverij, Antwerpen, 1999).

Het boekje is een verzameling van vijftien artikelen die eerder verschenen in het tijdschrift *Onze Taal*, waarvan Marc van Oostendorp redacteur is. Mijn aandacht werd op het boek gevestigd toen ik mij bezig hield met de problematiek rond computers en vertaalprogramma's waarover ik in ons vorige nummer verslag uitbracht. In deze bundel vind je enkele artikels die daarover gaan: "Grandeur en misère van de computertaalkunde", "Vreemde talen op je bureau" en "Digitale woordenboeken". De opinie van Van Oostendorp is beter gedocumenteerd dan mijn artikel, maar de conclusies lopen wel gelijk.

Maar het boek gaat over veel meer, over de droom, of het ideaal van Van Oostendorp: hoe taal op het internet moet of zou kunnen worden georganiseerd en wie dat moet doen. Dat is eigenlijk de rode draad die door het boek loopt en die tal van aspecten van de taal aandoet. Van Oostendorp is van mening dat hier voor de overheid een belangrijke taak is weggelegd. Die moet de "taalschat" op het net efficiënt (laten) beheren bv. via de universiteiten en ter beschikking stellen van de taalgebruiker. In principe zou die gratis gebruik moeten kunnen maken van de taalschat op het net. Per slot van rekening is die taalschat het gemeenschappelijk eigendom van alle taalgebruikers en worden universitaire onderzoekscentra met overheidsgeld gefinancieerd.

Je kan ook lezen hoe je die taalschat kan gebruiken (en zelfs misbruiken). Het net blijkt vooral een enorme databank van zowel woorden (interessant bij het onderzoek naar woordfrequenties, nieuwe woorden, enz.) als teksten (interessant voor literatuur- en tekstonderzoek).

Chronologisch komen volgende onderwerpen voor: Hoe een WEB-site opstellen op een zodanige manier dat hij zoveel mogelijk bezoekers aanlokt... een kwestie van statistieken en seks! Het gebruik van de computer als auteur en taalcorrector... en het kritisch omgaan met de talrijke toepassingen.! Internet als georganiseerde databank, voor het Nederlands beheerd in Wenen! Over vertalen per computer zijn er zelfs drie stukjes, onderbroken door één stukje over woordenschat. Dan komt spraaktechnologie aan de beurt. Ook klank op het internet krijgt aandacht. Tenslotte nog het internet als digitale bibliotheek van heel de Nederlandse literatuur en een hoofdstukje over het nieuwe hype-taalgebruik, het internet jargon dat je moet kennen, wil je op het er deelnemen in babbelboxen.

Taal onder toetsen

> Vijfduizend talen zijn er op de wereld. Volgens de Amerikaanse taalkundige Geoffrey Nunberg worden er daarvan ongeveer zestig gebruikt in de nieuwsgroepen op Internet: van het Tsjechisch tot en met het Swahili, en van het Hongaars tot en met het Esperanto. Ook het Nederlands behoort sinds jaar en dag bij de virtuele eredivisie van het taalgebruik. In onze taal verschijnen elke dag enkele honderden, zo niet duizenden, berichten op Internet. (Computers en taal, p. 19)

Het laatste hoofdstuk "80 weblocaties", geeft achtmaal 10 adressen die de taal op een specifieke manier behandelen: bv. taaladviezen, taalcursussen, literatuur, taalhumor en -curiosa, spelling...

Hoewel Van Oostendorp niet blind is voor de nog talrijke gebreken en kinderziekten, blijkt uit het boek een groot enthousiasme en optimisme voor de toekomst.

De teksten van Van Oostendorp zijn geestig en vlot geschreven. Hij beantwoordt op een toegankelijke vrolijke en vlotte manier tal van vragen over de computer en het internet in relatie tot de taal. Een aandrader.

gvd

De aarde doorploegen

een kind van wereldreizigers

Maandag, 7 december 1992, 7 uur 's avonds: zoals afgesproken wachten we voor het huis van de Zusters van Sint Vincentius in Cochabamba. Zuster Ana Maria arriveert per auto. Uit de auto neemt zij een blauwe mand, een zak luiers, zuigflessen en babykleertjes. In de mand slaapt een baby met bolle wangetjes. Hij is vier maanden oud en heet Vincente. De zuster geeft hem aan ons over: "Om de vier uur een fles met vijf schepjes poedermelk." Dat zijn de "gebruiksaanwijzingen". En zo zijn wij... de ouders!

We zijn bijna tien jaar lang onderweg geweest op onze planeet. Door het contact met de schoonheid van de wereld, en zijn lijden, heeft deze reis ons grondig veranderd. Je kan niet altijd toeschouwer blijven. Het idee om een gezin te vormen met verlaten kinderen boorde zijn weg in ons. Vincente is de eersteling van die liefde en dat engagement.

Wanneer Vincente zes maanden is, wordt ook hij een wereldreiziger om zijn reislustige ouders te vergezellen. We slagen erin een extra zak op de kop te tikken om de flessen en de babyspulletjes in te steken en nemen hem mee, opdat hij zijn geboorteland zou kunnen ontdekken.

En zo komen wij, niet zonder tegenstribbelen, een jaar later, met het hoofd en het hart vol beelden en indrukken terug in Frankrijk aan, waar wij onze tocht begonnen.

Acht jaar zijn voorbijgegaan. Als vagebonden van de moderne tijd zijn wij over bergen en door woestijnen getrokken. We bezochten steden en dorpen op zoek naar mannen en vrouwen bij hun dagelijkse bezigheden. Die mensen hebben we gevonden. Zij zijn, wie ze zijn; zoals jij en ik zijn: zachtaardig en wreed, blank en zwart, met hun angsten en dromen... Hoe raar is het daarom, elkaar "vreemdeling" te noemen.

Tiujn homojn ni trovis, kiaj ili estas, kiaj estas vi kaj mi, teneraj kaj kruelaj, blankaj kaj nigraj, kun iliaj angoroj kaj revoj. Kiel strange estas, tial, nomi la alian Fremdulo!

Hiermee eindigt de trektocht van Maryvonne en Bruno. Een volledig verslag kan je lezen in hun boek *Ili vivis sur la tero,* Opera, Nantes, 1998. 16 x 24 cm. 248 p. 17,87 EUR (720,– BEF) + verzendingskosten.

Je kan de wereldreizigers ook ontmoeten. Afspraak daarvoor is het 4de EU-Esperantocongres van 27 april tot 1 mei waarop zij op 30 april zelf hun verhaal zullen doen.

Willem en de anderen

aandacht voor Nederlandse literatuur

Wat hebben Guido, Louis en Willem die eigenlijk Alfons heet, gemeen? Het zijn drie Vlaamse auteurs die hun jaar hebben of gehad hebben. Guido Gezelle en Louis-Paul Boon vorig jaar, Willem die Alfons heet, dit jaar. Daarmee gaan zij nog vele anderen, onder wie Gerard, August, Marnix, Ivo, Hugo ... tot uiteindelijk misschien zelfs ooit ook eens Tom en Brigitte (of, waarom niet Herman en Christine) vooraf.

Maar veel belangstelling heeft de Vlaamse Esperantobond aan de viering van deze Vlaamse auteurs niet besteed. Met Gezelle hebben we ons nog kunnen redden met een heruitgave van de reeds lang uitgeputte "Se aŭskultas la animo", maar voor Boon moesten we het laten afweten, gewoon omdat we niets ter beschikking hadden... (En Boon is niet gemakkelijk te vertalen!) En ook vroeger reeds – ik denk bijvoorbeeld aan het jaar waarin Paul Van Ostayen werd gelauwerd – waren wij niet in staat actief daarop in te spelen.

En het lijkt erop of we ook Willem die eigenlijk Alfons heet, aan zijn lot overlaten. Maar dat is niet helemaal waar. Toen vorig jaar de medewerkers van de "Taalrubriek" lieten weten dat zij voor de toekomst hun bijdragen wilden terugschroeven, ontkiemde een plan om de rubriek te vervangen door een bijdrage vertalingen uit de moderne Vlaamse en Nederlandse literatuur. De eerste bijdrage daarin zou een uittreksel geworden zijn uit "Lijmen", van Elsschot. Omdat de redactie geen risico wilde lopen, vroeg ze aan de uitgeverij voorwaarden aangaande het auteursrecht. Het antwoord was ontnuchterend, hoewel je moeilijk kan beweren dat de (financiële) eisen vanwege de bezitters van het auteursrecht hoog lagen: ongeveer 1000,– BEF per pagina uit het boek. Aangezien de voorziene uittreksels zo'n vijf à zes pagina's uit het boek betroffen, betekende dat 5 000,– BEF, een belachelijk bedrag... maar een te grote meerkost voor een vereniging die er financieel alles behalve rooskleurig voorstaat. We moesten dus van onze hommage aan Ellschot afzien.

Dat is erg jammer. Niet alleen voor Ellschot, niet alleen voor *Horizontaal*, maar ook voor het Esperanto. Immers, is één van zijn doelstellingen niet om literatuur van kleine taalgebieden een bredere bekendheid te geven? Van de Nederlandse literatuur van deze eeuw – en we zitten nog in de 20ste – is vrijwel niets in Esperantovertaling verschenen. In zo'n situatie kan je moeilijk de titel van "cultureel ambassadeur" – wat we toch wel willen zijn – opeisen.

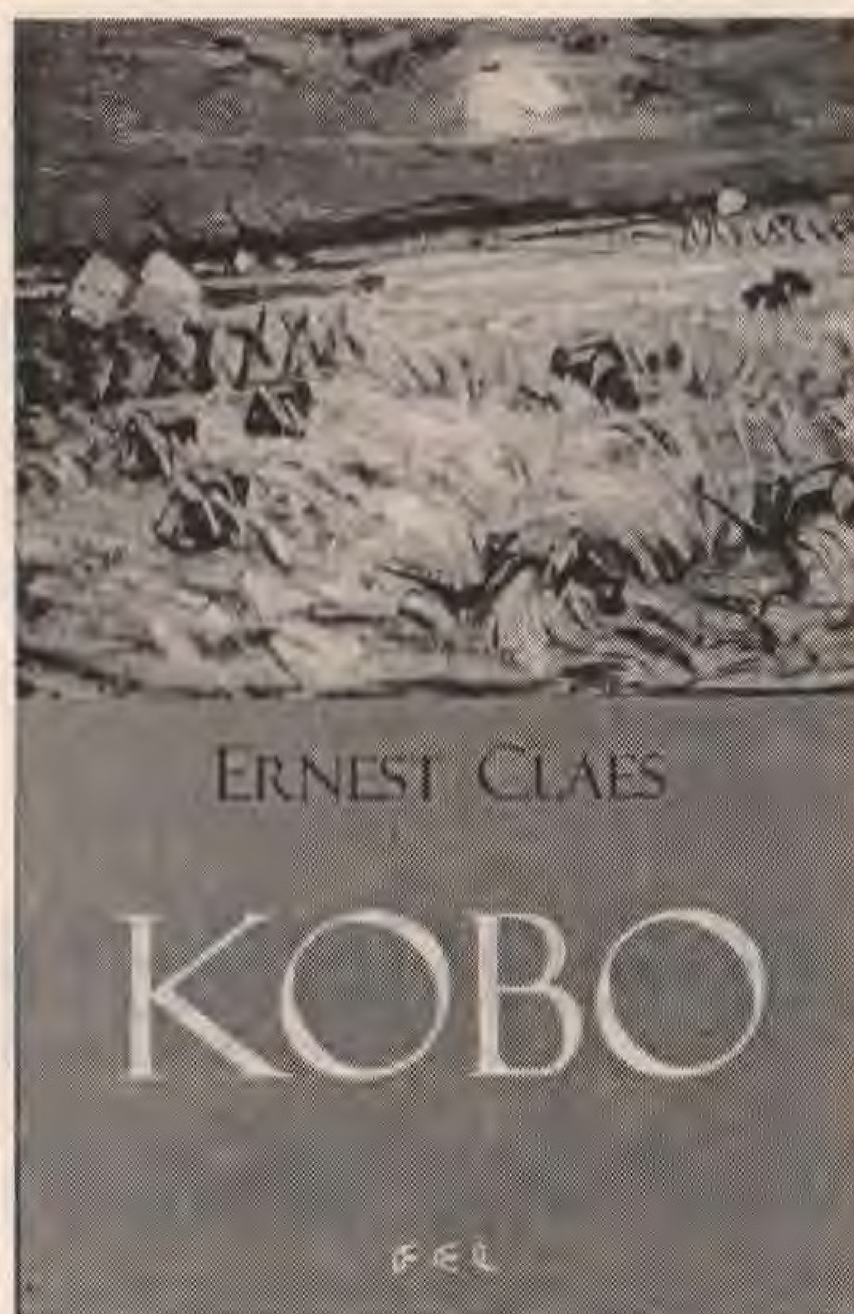
Je zou kunnen opwerpen, dat 5000,– BEF, ondanks de financiële problemen, een verwaarloosbaar bedrag is. Dat is misschien waar. Maar als je het doortrekt naar één publicatie per nummer, kom je op 6 x 5000 op 30 000,– frank, wat wel aanzienlijk is. (Dit in de veronderstelling dat anderen geen hogere eisen stellen).

We moeten het zeggen zoals het is. Tenzij wij van auteurs het recht krijgen uittreksels uit hun werk gratis in vertaling uit te geven, zullen wij op dit gebied de rol van cultureel ambassadeur niet kunnen uitoefenen. Het lijkt misschien onterecht van auteurs te vragen dat zij de vrucht van hun geestesarbeid zomaar ter beschikking zouden stellen. Wanneer je echter bedenkt dat ook het vertaalwerk, net zoals zoveel ander werk dat voor het Esperanto wordt gedaan, met veel inzet en overtuiging, totaal gratis gebeurt, dan is die vraag beter te begrijpen.

Zelfs als auteurs ons die gunst zouden verlenen, is er nog heel wat durf én vrijetijdsbesteding én inspanning nodig opdat individuen of groepen zich aan een vertaling uit de Nederlandse literatuur zouden durven wagen en zo het Esperanto verder op weg zouden helpen naar de positie van cultureel ambassadeur voor Vlaanderen.

Intussen moeten we het stellen met dit povere resultaat. We willen niet voorbijgaan aan de waarde van Ellschot als Vlaams auteur. We gunnen hem ook het verdiende eerbetoon, waaraan wij echter slechts op al te bescheiden wijze kunnen meewerken.

Toch kunnen we ook positievere geluiden laten horen. Deze maand rolde uiteindelijk de vertaling van Ernest Claes'

"Kobeke" in Esperantovertaling van de persen. Eén vertegenwoordiger van de populaire Vlaamse literatuur heeft dan toch maar weer zijn weg naar de Esperantomarkt gevonden.

Het verhaal start met de geboorte van Kobe, ergens in een Kempisch dorp, onder de pijnbomen, in de schaduw van een abdij. Zijn jeugd verloopt rimpelloos. Hand in hand met zijn "tweelingvriendinnetje" (geboren op dezelfde dag, maar niet uit dezelfde moeder), leeft hij zijn kindertijd en doorloopt hij de lagere school. Meer dan het levensverhaal van een individu, schildert het boek de sfeer van een tijdperk. Het leven van de Kempense boer, of beter nog dat van de dorpsgemeenschap.

Het tweede deel gaat meer over de persoonlijke evolutie van een individu. Kobe, aangetrokken door het leven van zijn oom, broeder in het klooster, meent zelf ook de roeping te voelen om broeder te worden. Als twaalfjarige trekt hij naar het klooster, tot grote vreugde van zijn moeder en grootmoeder, maar tegen de zin van zijn vader, die meer een fliereflluiter is. Geconfronteerd met de verlokkingen van het leven ziet hij al gauw in dat het klooster niet is wat hij zocht. De beslotenheid van het kloosterhof is te zwaar voor de buitenjongen die gewoon is onder de vrije natuur rond te zwerven.

Op een nacht verlaat hij het klooster en begint hij een zwerftocht. Via twaalf stielen en dertien ongelukken komt hij in de stad te recht. Ook hier loopt het voor de naïeve buitenjongen niet van een leien dakje. Tijdens een betoging wordt hij opgepakt door de politie en opgesloten. Gelukkig wordt zijn ware aard herkend. Zonder veel omhaal wordt hij uit de gevangenis ontslagen en op weg gezet naar zijn wortels...

Hoewel het tweede deel een beetje als ontwikkelings- en louteringsproces kan worden gezien, is de uitwerking daarvan te zwak om echt indruk te maken. Kobe blijft een typische Claes-roman, waarin het volkse leven wordt beschreven. Het is meer de picareske schelmenroman, dan de degelijke Bildungsroman. Wat het taalgebruik betreft, blijft deze vertaling dicht bij het origineel. De vertaler koos daarmee meer voor het Vlaamse karakter van het oorspronkelijke verhaal, dan dat hij het internationale vermogen van het Esperanto uitprobeerde. Toch zullen Vlaamse lezers plezier beleven aan dit boek, door de nostalgische herinnering aan "De Witte" of "Wij, heren van Zichem." Omdat het taalgebruik wat de zinsstructuren betreft weinig complex is, is dit boek zelfs een goede starter voor de beginnende Esperantogebruiker. De herkenbaarheid van het verhaal en de context kan alleen maar bijdragen aan het leesgemak.

Het boek is mooi geïllustreerd door Jozef Cantré met tal van tekeningen, speciaal voor deze Esperanto-versie gemaakt.

Ernest Claes, *Kobo*. Vertaling: Cor Bruins. Illustraties: Jozef Cantré. 13,5 x 20,8 cm. 232 p. Uitg.: Vlaamse Esperantobond. ISBN 90 71205 64 9. Prijs: 24,00 EUR (968,– BEF) + verzendingskosten, maar wie nog in maart 2000 bestelt hoeft die niet te betalen.

Kaj Veluro, la foino, rampas el sub sia lignostako, timeta, etendas la snufilon supren, snufas en la direkto al la kokinejo super la kaprinstalo kaj subite suriras rapide la kverkon por rigardi al la luno. Li vidas malsupre Voron, la melon, ŝteliri tra la herbejo al sia kavo, kie kuŝas liaj kvar blindaj idoj, pepantaj pro malsato. Li aŭdas super si du sciurojn, kiuj timas pro lia ĉeesto kaj singarde forŝoviĝas ĝis la ekstrema fino de branĉo, kie melo ne povas riski sin. Profunde en la arbaro kuŝas du kapreoloj unu apud la alia en la densaj interkreskantaj arbedoj. Ili serioze rigardas kun grandaj okuloj en la nokton kaj la bruna bronza haŭto kelkfoje iom tremas.

Kaj talpoj kaj ratoj kaj musoj nun eliras por la noktaj marodoj, malsataj kaj timemaj, meze de la minacaj danĝeroj, kiuj insidas ilin de post la arbustoj kaj de el la fosaĵoj. De tempo al tempo ie ploras maldika ĝempepo, nur unu momenton, kiel mortstertoro... Kiu akre aŭskultas, kiel la bestoj de la nokto, tiu povas aŭdi la krakadon de maldikaj ostoj inter la dentoj de unu el la sangavida mustelgenro. La pli malfortaj tiam timeme sin kaŝas kun batanta koro. La pli fortaj dum momento etendas la pintan faŭkon supren kaj flaras kaj tremigas siajn lipharojn. Kelkfoje tie sub arbedo siblas kaj blovas pro terura batalo je vivo kaj morto. Kelkfoje la pepado havas alian signifon – la batalo por la vira posedo.

Miloj da malgrandaj sonoj plenigas la nokton por tiuj, kiuj povas aŭdi tion; en arbaroj kaj herbejoj, laŭ kanaloj kaj heĝoj, ĉar nun vekiĝas en ĉiuj estuloj la varmegaj vivimpulsoj, la malsato kaj la kopulbezono, la sovaĝa volupta deziro, kiun tiu rufa luno, tie supre verŝas en ilian sangon.

(*Kobo*, p. 52-53)

2000

Quo vadis - Kien vi?

2000

Doorgewinterde Esperantogebruikers weten dat er van alles en nog wat in de Esperantowereld omgaat. Het is zoveel dat één individu niet alles kan kennen, niet alles kan meemaken. Dikwijls is het door mondreclame dat mensen naar bepaalde plaatsen of bijeenkomsten worden getrokken. Iemand spreekt je aan over een bepaalde plaats of bijeenkomst, niet te ver, en toch ver genoeg... Is de periode dan ook nog geschikt, dan ben je weg... Daar beleef je het Esperanto echt. De begrijpelijke conclusie is: "Waarom heeft men mij dat niet eerder gezegd," maar de daadwerkelijke conclusie zou moeten zijn: daar ga ik nog eens heen, en ik neem anderen mee.

Het is vrijwel onbegonnen werk om deze informatie via een tijdschrift door te geven. Je kan een blote lijst data en plaatsen publiceren. Maar daarvan zijn er reeds talloze. Wij verwijzen naar de kalender die in het tijdschrift *Esperanto* verschijnt en die van *Eventoj,* die ook op het internet te raadplegen is (http://www.hungary.net/esperanto/eventoj1.htm). Het probleem van die lijsten is, dat je eigenlijk al moet weten wat je wil, om te weten welke je moet kiezen. Immers de beschrijving is vaak erg summier. De aanduiding wie de bijeenkomst organiseert en tot wie ze zich richt, kan daarbij helpen, maar wie zich nog niet vlot in Esperantokringen beweegt, heeft ook daaraan wellicht weinig boodschap.

In zijn toeristische rubriek "Kien vi" probeert het tijdschrift een aantal bijeenkomsten voor te stellen, maar wie zal garanderen dat dat juist degene zijn, die jij zo fantastisch vindt. Daarenboven is de frequentie van het tijdschrift te laag om accuraat het aanbod te kunnen blijven volgen. Of het is nog te ver weg, of de limietdatum voor inschrijving is reeds verstreken... Of de tijd en de plaats zijn niet geschikt, tot je een opportune reismogelijkheid vindt...

Ja, toerisme met Esperanto is echt alternatief. Dat betekent ook dat je zelf wat actiever op zoek moet naar de verschillende mogelijkheden. Alternatief is ze ook in die zin dat het vrijwel nooit om zuiver recreatieve vakanties gaat. Meestal betreft het een soort taalstage van cursussen voor beginners, tot wetenschappelijke sessies taal- of literatuurstudie. Dat kan gaan van literatuurgeschiedenis, over de studie van een bepaalde auteur tot werksessies rond vertaling, e.d.m.

Er bestaan in de wereld een paar Esperantocentra. Oomoto (in Japan) en Bona Espero (in Brazilië) zijn in zekere zin permanent. Het ene is een cultureel centrum, het andere eigenlijk een school voor de locale bevolking. Allebei kunnen ze echter een interessant vakantiedoel zijn.

In Europa zijn er tal van centra die op min of meer regelmatige tijdstippen stages organiseren. De voornaamste zijn: La Chaux-de-Fonds (Zwitserland), Kvinpetalo (Frankrijk), Grésillon (Frankrijk), Barlaston (Groot-Brittannië), maar je vindt ook dergelijke centra in Polen,

Atentu pri la rimarkinda eco de tiu ĉo : ĝi reparolas en Esperanto.

Op reis met Esperanto, altijd een beetje avontuur.

Tsjechië en andere voormalige oostbloklanden. Ook het Esperantocafé in Lyon kan je in dit lijstje opnemen, al worden daar geen weekends georganiseerd. Het is meer een Esperantocentrum, zoals het Esperantohuis in Antwerpen, maar dan zonder kantooractiviteit.

Duitsland is op dit gebied minder goed voorzien, maar dat land heeft dan weer een sterke traditie van vrij grote internationale bijeenkomsten waarvan IS (Internacia Seminario, voor jongeren), IF (Internacia Festivalo, voor gezinnen) en PSI (Internationale Paasweek, voor gezinnen) de belangrijkste zijn. Nederland heeft zijn Faulhaber Semajnfino en zijn Paasweekeind, georganiseerd door NEJ (jongeren). In Italië behoort het Internacia Junulara Festivalo (IJF) bij de koplopers.

Als uitsmijter deze uitnodiging uit Samarkand, in Uzbekistan, in het midden van de gerenomeerde "Zijderoute". De ontmoeting Aero-2000 verwacht je van 15 tot 20 augustus. Op de drempel van de nieuwe eeuw wil deze bijeenkomst een nieuwe wind doen waaien door de Aziatische Esperantobeweging en die een nieuw elan geven. Daarom hopen zij op deelnemers uit alle continenten. Op het programma staan o.a. diverse seminaries, een culturele avond, een stoomcursus Uzbeeks, wijndegustatie (van locale wijnen) en een picnic in de bergen en een toeristisch bezoek aan Samarkand.

Organisator: Internacia Muzeo de Paco kaj Solidaro, Samarkando.

Info en inschrijvingen: Internacia Muzeo de Paco kaj Solidaro, P.O. Box 76, UZ - 703000 Samarkando, Uzbekistan. E-post: peacetur@samuni.silk.org.

Tenslotte nog dit. Vrijwel overal zijn er nationale congressen, locale bijeenkomsten, culturele ontmoetingen, enz. Sommige hebben een min of meer lange traditie, andere zijn afhankelijk van toevallige actievelingen. Als voorbeeldje van dat laatste kunnen we het Pinksterweekeind van FEL vermelden (dat dit jaar niet doorgaat, maar waarnaar toch vanuit diverse hoeken werd geïnformeerd). De moraal van deze bijdrage moet dus zijn: oriënteer jezelf in tijd (wanneer) en ruimte (waarheen), en richt dan specifieke vragen: Wat is er rond die periode daar te doen? Ongetwijfeld vind je iets naar je gading. En als besluit nog dit: vrees niet dat je ergens de enige buitenlander zal zijn. Meestal is dat niet het geval, en als het wel zo is, dan ben jij op die bijeenkomst de meerwaarde waar ook die organisatoren zo naar streven. Dan ben jij de reden om de internationale hulptaal doeltreffend te gebruiken.

Gratis verblijf van 9 dagen in China

van 16 tot 25 mei

Dit jaar viert het orgaan van de Chinese Esperantobond – *El Popola Ĉinio* – zijn vijftigste verjaardag. Ter gelegenheid daarvan nodigt de redactie één vertegenwoordiger van de Vlaamse Esperantobond uit om deel te nemen aan de plechtige feestzitting op 18 mei.
Voor en na het feest worden de gasten verwend met een bezoek aan Peking, Nanjing, Suzhou, Hangzhou en Shanghai. Dit bezoek is volledig gratis (verblijf, maaltijden, uitstappen en stadsvervoer). Wegens het beperkte budget moet de gegadigde wel de eigen reiskosten naar Peking op zich nemen.
Wij hopen dat u op ons aanbod ingaat en verwachten een antwoord voor 15 maart.

Wang Xifu,
Directeur van "El Popola Ĉinio"

Voor de belangstellende: en retourvlucht naar Peking heb je nu al voor minder dan 25 000,– BEF.
Wie belangstelling heeft, neemt best zo snel mogelijk contact op met de Vlaamse Esperantobond. *Kiu venis unue, muelas pli frue.* De reis is enkel bestemd voor mensen die het Esperanto goed beheersen!

Temp' estas valoro simile al oro.[Z]

Du poem-fragmentoj

We hebben een historisch moment achter de rug: de zopas beleefde jaar-, eeuw- en millenniumwisseling. Het ongenadig verstrijken van de tijd is ons daardoor tastbaarder dan ooit geworden. De tijd tikt maar door, zoals P.C. Hooft reeds in 1610 zei:

> Geswinde grijsart die op wackre wiecken staech
> De dunne lucht doorsnijt. en sonder seil te strijcken.
> Altijdt vaert voor de windt. en ijder nae laet kijcken.
> Doodtvijandt van de rust. die woelt bij nacht bij daech:
>
> Onachterhaelbre Tijdt. wiens heten honger graech
> Verlockt. verslint. verteert al watter sterck mach lijcken
> En keert. en wendt. en stort Staeten en Coninckrijken:
> ...

Opgave 1

Wie zendt een goede vertaling van dit fragment in? In de volgende aflevering wordt die dan besproken. Desgewenst hoeft u niet uw naam op te geven, een deknaam, een afkorting, een kencijfer of een kenteken volstaan. Zie mijn naam en adres aan het einde van deze bijdrage.

Ook Edmont Privat, 1889-1962, Zwitsers professor en schrijver, één van onze grote Esperantosprekers, verwoordde het vlieden van de tijd in zijn gedicht *"La tempo"*, waaruit ik een paar strofen citeer:

> *Forkuras la tempo, forflugas senfine*
> *Neniam trafante l'estonton celatan.*
> *Ĝi vivon la nian fortrenas obstine*
> *Kaj ŝovas nin kvazaŭ ŝafaron pelatan*
> *...*
> *"Rapidu!" al tempo junulo jen diras.*
> *"Ekhaltu!" jen preĝas avulo dolore.*
> *Al tag' hieraŭa ĉi tiu sopiras,*
> *Dum tiu morgaŭon alvokas tutkore.*

Leuk toeval (of niet?): twee kleine parallellismen tussen beide fragmenten:

Hooft: Verslockt, verslint, verteert
Privat: *Forkuras, forflugas, fortrenas*
Hooft: En keert, en wendt en stort...
Privat: *fortrenas, ŝovas, pelas (pelatan)*

Opgave 2

Wie zendt ons een vertaling van de strofen van Privat?

Even ook stilstaan bij de uitdrukkingskracht van de woorden met de beginklanken fl-, vl-:

floko	vlok
flokaj nuboj	vlokkige wolk
floso	vlot
floto	vloot
flui	vloeien
flugi	vliegen
fluida	vloeibaar
fluktui	fluctueren
fluoro	fluor
fluso	vloed

en ook, maar afkomstig van andere stammen:

flirti!	flirten
flustri	fluisteren
fluto	fluit

Vraag 1

Welk bepaald beeld roept die fl-klank In ons onderbewustzijn op? (Zie *enfine*!)

In het Esperanto kan men zoals in het Nederlands vele woorden vormen met voorvoegsels: voorbij- = *preter-*; weg-, heen- = *for-*; voort- = *plu-*:

de tijd vliedt voorbij	*la tempo preterfluas*
de tijd vliedt heen	*la tempo forfluas*
de tijd vliedt voort	*la tempo plufluas*
de tijd kruipt voorbij	*... preterrampas*

Vergelijk:

La tempo iafoje flugas kiel birdo, iafoje rampas kiel vermo (PIV)

Enkele suggesties:

de tijd verbeuzelen	*la tempon forbagateligi*
verdoen	*... forpasigi*
verkwisten	*...(for)disipi*
verspillen	*... (for)disipi*
verpraten	*... forbabili?*

Opgave 3 : Vertaal

1. Al flirtend fluisterde hij vleiende woordjes in haar oor(!).
2. De tijd duwt ons voort als een kudde schapen.
3. Deze verlangt naar het verleden, gene roept de toekomst aan.
4. In de wachtkamer van de tandarts kruipt de tijd voorbij.

Zamenhofaj proverboj

Over het thema "tijd" heeft Zamenhof een paar spreekwoorden verzonnen, die bijzonder "sprekend" zijn. Kent u ze? Ik heb ze hier in twee delen gesplitst zodat u uw kennis kan uittesten door het tweede deel af te dekken. Probeer het ook eens met afwisselend één kolom af te dekken!

1. *Temp' estas...*	*mono* (reeds elders gehoord?)
2. *Temp' estas valoro...*	*simile al oro.*
3. *Tempo flatas,...*	*tempo batas.*
4. *Tempo kaj cirkonstancoj...*	*saĝon alportas.*
5. *Tempo prenas,...*	*tempo pagas.*
6. *Tempo toleras,...*	*sed vero aperas.*
7. *Tempo venos,...*	*zorgon prenos.*
8. *Alia tempo,...*	*aliaj moroj.*[z]

Dat het gepaste tijdstip Zamenhof na aan het hart lag mag blijken uit het volgende, ietwat verbazend spreekwoord:

9. *Vorto dirita en ĝusta tempo estas kiel... oraj pomoj kun arĝentaj ŝeloj.*

Opgave 4
Welk spreekwoord zou u gebruiken om te zeggen:

a dat mettertijd alle zorgen verdwijnen? (Vgl. "Komt tijd, komt raad")
b dat men met het verstrijken van tijd rijper wordt?
c dat de tijd kostbaar is?
d dat de tijd wispelturig is?
e dat loontje om zijn boontje komt?
f dat de waarheid ten slotte altijd zegeviert?
g dat de tijd alle zeer lenigt?
h "Andere tijden, andere zeden"?
i dat een woord, te gelegener tijd gesproken, waardevol is?

De antwoorden vindt u aan het einde van deze bijdrage.

Poëzie

Enkele kandidaten die zich momenteel voorbereiden op het Progresa examen van de Nederlandse Esperanto-examencommissie, zaten ermee in hun maag, dat ze voor het onderdeel Esperantoliteratuur vragen konden krijgen over een gedicht. Ze konden zich niet voorstellen wat voor vragen dat dan zouden kunnen zijn. Omdat ook anderen dit wellicht interessant vinden, zullen we hier een antwoord geven.
In algemene zin zullen vragen over een gedicht niet afwijken van vragen over een boek, bijvoorbeeld: Wie is de schrijver? – In welke periode is het geschreven? – Wat wilde de schrijver met het gedicht aangeven?
Een gedicht wijkt qua vorm af van een gewoon verhaal. Vandaar dat het voor de hand ligt dat er ook wat vragen kunnen worden gesteld over de vorm. De twee belangrijkste vormkenmerken voor gedichten zijn rijm en metrum. Over beide onderwerpen kunt u vragen verwachten. Kennis van allerlei terminologie wordt wel op prijs gesteld (het gaat hierbij om termen als alliteratie, adasisme, anapest enz.), maar is niet echt nodig. Belangrijk is wel dat de kandidaten een rijmvorm kunnen aanwijzen en kunnen aangeven welke ritmische regelmaat in het gedicht aanwezig is (of ontbreekt). Zo moet men kunnen vaststellen dat in de dichtregel *Meze de l' polvo kaj bruo de l' vivo* de eerste, vierde, zevende en tiende lettergreep beklemtoond zijn en dat tussen deze beklemtoonde lettergrepen telkens twee onbeklemtoonde lettergrepen staan.
In de Esperantopoëzie wordt vaak een ruimere woordenschat aangeboord dan in proza. Ook over dit verschijnsel kunnen vragen worden gesteld. In ons grammaticaboek wordt ook aandacht besteed aan specifiek poëtisch taalgebruik. Kijk in de index bij "Poëzie". Als voorbeeld stellen we een paar vragen over het volgende gedicht:

Ho mia kor'

Ho mia kor', ne batu maltrankvile,
El mia brusto nun ne saltu for!
Jam teni vin ne povas mi facile.
Ho, mia kor'!
Ho, mia kor'!
Post longa laborado
Ĉu mi ne venkos en decida hor'!
Sufiĉe! trankviliĝu de l' batado,
Ho, mia kor'!

Oefening: Voorbeeldvragen over het gedicht
1. Kiu verkis ĉi tiun poemon?
2. Kion volis esprimi la aŭtoro per ĉi tiu poemo?
3. Kial la aŭtoro ne ŝanĝis la frazon "Jam teni vin ne povas mi facile" al la pli natura "Jam teni vin mi ne povas facile"?
4. Ĉu la ritmo de ĉi tiu poemo estas rigore regula?
5. Oni nomas la rimon laborado – batado "adasismo". Ĉu vi povas klarigi, kial oni konsideras adasismon problemo?
6. Kial la aŭtoro neglektis tiun problemon?

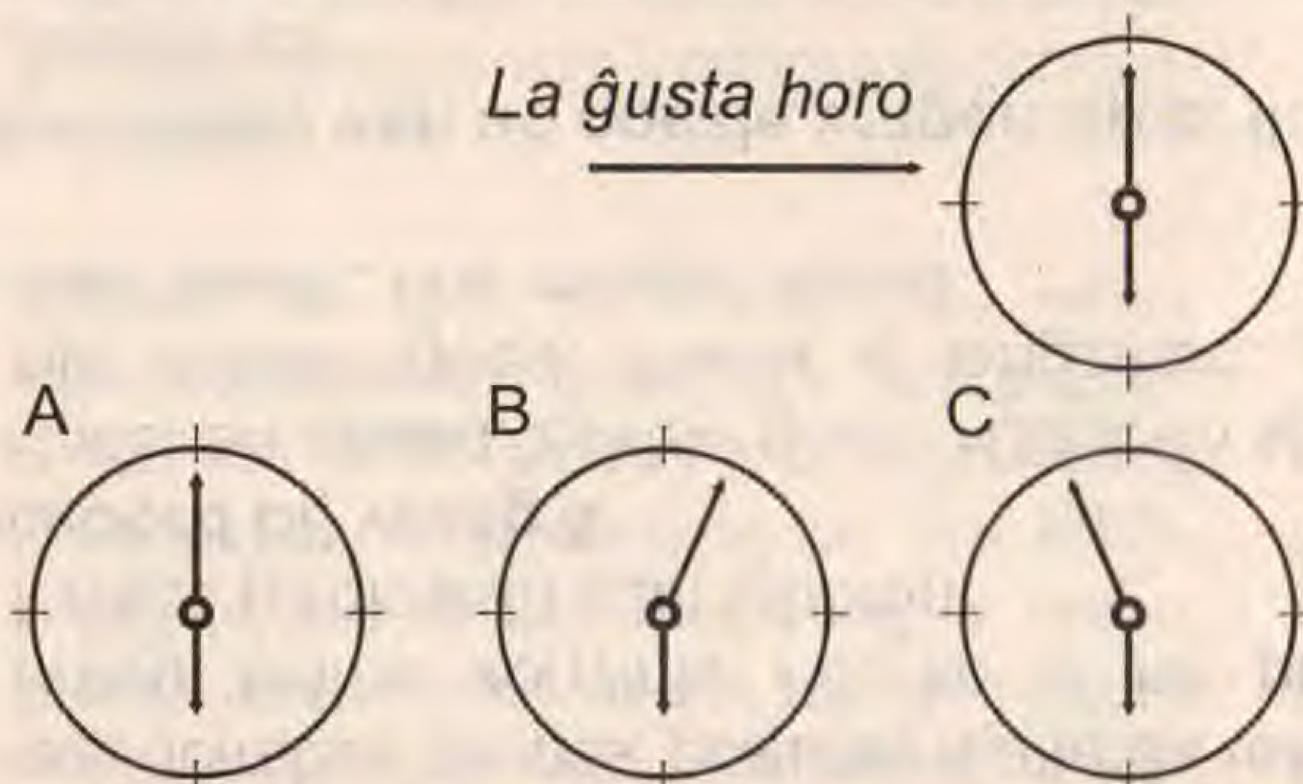
LET WEL
Kopieën van vragen en vertalingen ingestuurd onder naam of kenteken worden niet teruggestuurd maar wel besproken in het volgende nummer van dit tijdschrift. **Nieuw redactieadres:** Emiel Van Damme, Albert I straat 44, B1703, Schepdaal, België.

Opgave 5: Vertaling

1. De tijd gaat snel, gebruik hem wel.
2. Toen ik zei dat het tijd was om naar huis te gaan was hij in een mum van tijd klaar
3. Morgen om deze tijd begint zijn proeftijd. 4. Het wordt hoog tijd dat je de samengestelde tijden van de vervoeging instudeert!

Opgave 6

Vergelijk de stand van de horloges en zoek in onderstaand kadertje de gepaste aanvulling!

1 La horloĝo A ... la ĝustan horon.
2 La horloĝo A donas la ĝustan horon: ĝi ... .
3 La horloĝo A donas la ĝustan horon: ĝi estas ege preciza, ĝi ... laŭ ... .
4 La horloĝo B iras ...; ĝi ... .
5 Ĝi ... ... kvin minutoj.
6 Kion ni faru por akordigi la horloĝon B?
7 Kio pri la horloĝo C?
8 Kion ni faru por akordigi la horloĝon C?

a	*tro frue; ĝi fruas / antaŭiĝas*
b	*montras, donas, havas*
c	*malfruigi ĝin je kvin minutoj*
ĉ	*iras / funkcias akurate*
d	*ĝi malfruas, iras tro malfrue, malantaŭiĝas je kvin minutoj*
e	*ĝi fruas / antaŭiĝas je kvin minutoj*
f	*fruigi ĝin je kvin minutoj*
g	*ĝi iras / funkcias laŭ la minuto / sekundo*

Oplossingen *enfine*

Voorbeeldvertaling van de opgave uit vorige nummer:

Karal was in een slecht humeur. Zijn auto kon slechts met een slakkengangetje achter die kudde koeien aankruipen, die kennelijk meer zin hadden in dichterlijke beschouwingen van het landschap, dan om zich op meer hedendaagse wijze te spoeden naar nieuwe einders. Toegegeven, de weg was behoorlijk smal, maar als die koeien nou eens netjes in een rij zouden lopen, kon hij proberen of hij er langs kon. Maar, nee! Deze zware wezens hadden blijkbaar iets gemeen met de lichtste gasmoleculen: de neiging om alle beschikbare ruimte volledig te benutten. Het was zwaar bewolkt, onaangenaam, grijs, voldoende ingrediënten voor een pesthumeur. Om zijn ongeduld wat tot bedaren te brengen, probeerde de detective zijn aandacht te richten op het misdrijf dat moest worden opgelost. Maar het enige dat hij uit zijn hersenen kon wringen, was de gedachte dat de voortgang van zijn onderzoek veel gelijkenis vertoonde met de huidige rit: het tempo van een onwillige kudde koeien.
(...) Eindelijk werd de weg recht en ook wat breder. Karal kon de koeien nu passeren. Maar toen hij even later in Miramont aankwam, werden zijn zenuwen opnieuw op de proef gesteld: er was die dag veemarkt en hij kon zijn auto nergens kwijt. Na vele malen keren en lange tijd rondrijden in deze vreemde stad, waar het leek dat koeien alles mochten en auto's niets, vond hij eindelijk een gedoogplekje waar de auto voor de helft goed en voor de helft fout geparkeerd stond. De stad zelf leek hem niets. "Vis noch vlees", was zijn oordeel. De winkels waren gewoontjes, en van de huizen gingen er dertien in een dozijn. De straten waren smal en het was onmogelijk om te ontsnappen aan de drukkende koeienwalm en het "boeoe-boeoe"-geloei dat voortdurend op de achtergrond te horen was. Hij kwam uit op een rond pleintje waar in het midden trots de kopergroene "Norbert Zweepslag, dichter der landelijke schoonheid, Miramont 1801-1868" stond. Toen hij de weg naar het politiebureau wou vragen, bleek de pukkelkop tot wie hij zich had gewend, nog apathischer dan het standbeeld zelf. Het was alsof hij hem iets had gevraagd over boze geesten. Maar na veel pijn en moeite vond hij uiteindelijk het politiebureau. Hij liep niet bepaald over van enthousiasme, toen hij zijn verzoek richtte tot de plaatselijke politiebeambte. Toen hij "1952" uitsprak, keek de agent hem zo aan, dat de detective zichzelf haast een misdadiger voelde. Niettemin was de plaatselijke agent bereid op zoek te gaan. De dossiers onthulden geen enkel belangwekkend detail over een mogelijk misdrijf door de heer Jendrik: alleen wat kruimeldiefstalletjes, ongelukjes, verloren voorwerpen, niets geheimzinnigs aan. Integendeel, het oude overnachtingsregister wees uit dat Alexander Jendrik in 1952 een week in Hotel Modern had gelogeerd. Maar natuurlijk geen enkele informatie over wat hij hier toen deed. Ondanks de twijfelachtige blik van de agent, besloot Jan om bij het hotel langs te gaan.

Uit: Johán Valano, *Ĉu li bremis sufiĉe*

Het artikel over Ho mia kor' en de bovenstaande tekst werden bezorgd door onze vorige redacteurs, Roel en Arjen-Sjoerd. Stuur nieuw materiaal vanaf nu naar het nieuwe redactie-adres vermeld op p. II.

Perdi sian tempon
Natuurlijk kan men zijn tijd nuttig besteden of verknoeien.

Opgave 7
Hieronder staan 13 werkwoorden waaruit u kunt kiezen om de volgende zinnen aan te vullen.

1 ***akapari*** in beslag nemen; 2 ***bezoni*** nodig hebben; 3 ***disponigi*** beschikbaar stellen; 4 ***domaĝi*** het jammer vinden van; 5 ***forrabi*** wegstelen; 6 ***formeti*** wegzetten; 7 ***konsumi*** (figuurlijk) in beslag nemen; 8 ***okupi*** in beslag nemen; 9 ***perdi*** verliezen; 10 ***postuli*** eisen; 11 ***prokrasti*** uitstellen; 12 ***ŝpari*** sparen; 13 ***uzi utile*** nuttig besteden.

a. *Se vi bone organizas vian laboron, vi multe da tempo ... .*
b. *Li daŭre spektas la televidon, tiel li ... sian tempon.*
c. *Ne provu konvinki lin, vi nur ... vian tempon!*
ĉ. *Jen malfacila laboro, kiu certe ... multe de via tempo.*
d. *Se mi devus min okupi pri tiaj bagatelaĵoj, mi ... mian tempon.*
e. *Faru finfine vian devon! Ne ... tion ĝis la kokinoj ricevos dentojn!*
f. *Mi volas helpi lin. Por li mi volonte ... iom da tempo.*
g. *En la aŭtobuso mi legas miajn korespondaĵojn, ĉar mi volas ... mian tempon.*

Mogelijke antwoorden vindt u aan het einde van deze bijdrage.
Ook bovenstaande zinnen hebben we in twee blokken gescheiden voor lezers die ze zouden willen inoefenen. Oefening baart kunst!

Opgave 8: Vertaling

1. Hij zegt dat hij graag zou helpen maar hij verdoet zijn tijd met televisiekijken.
2. Haar briefwisseling neemt veel tijd in beslag
3. Probeer hen eindelijk te overtuigen dat ze hun werk niet meer mogen uitstellen.

Ter afwisseling een woordje van Erasmus:

> **Tiuj. kiuj komence plej hastas.**
> **poste ĝenerale plej malrapide progresas.**

Vraag 2
Welk Nederlands spreekwoord geeft dezelfde idee weer?

Patro al fileto:
– Se temas pri manĝi kukojn, kion vi preferas: antaŭ, dum aŭ post la manĝo?
Respondas la filo:
– Mi preferas antaŭ, ĉar poste estas dum!

Antwoord bij vraag 1
het beeld van vloeiend water, van een vloeiende beweging.

Vertaling van opgave 3:
1 Flirtante li flustris flatajn vortetojn en ŝian orelon.
2 La tempo (plu)pelas nin kvazaŭ ŝafaron.
3 Tiu ĉi sopiras al la estinto (estintaj tempoj), tiu alvokas la estonton.
4 En la atendejo de la dentisto la tempo preterrampas.

Antwoorden bij opgave 4
a7; b4; c1,2; d3; e5; f6; g7; h8; i9.

Antwoord bij vraag 2
tempopaso = het verstrijken van (de) tijd;
tempopasigilo = tijdverdrijf (ook: hobby, hobio).
Vergelijk:
la tempo pasas: de tijd gaat voorbij;
mi pasigas la tempon: ik breng de tijd door
tempopasigilo: een middel om de tijd door te brengen

Vertaling van opgave 5
1 La tempo pasas rapide, uzi ĝin utile.
2 Kiam mi diris, ke estas tempo por iri domen (hejmen), li pretiĝis fulmorapide.
3 Morgaŭ je la sama horo lia provotempo komenciĝas (-os).
4 Estas urĝe, ke vi studu la kompleksajn tempojn de la konjugacio!

Antwoorden bij opgave 6
1b, 2ĉ, 3g, 4a, 5e, 6c, 7d, 8f

Antwoorden bij opgave 7
a12; b9; c4, 9; ĉ1, 2, 5, 7, 8; d4, 9; e6, 11; f3; g13

Vertaling van opgave 8
1 Li diras, ke li volonte helpus, sed li disipas (perdas) sian tempon spektante la televidon.
2 Ŝia korespondado (ŝiaj korespondaĵoj) akaparas, (forrabas, okupas, postulas) multe da tempo.
3 Provu finfine konvinki ilin, ke ili ne povas formeti (prokrasti) sian laboron.

Antwoord bij vraag 8
Haast en spoed, zelden goed. Haast en spoed zijn zelden goed. Haast u langzaam. Hoe meer haast, hoe minder spoed.

Antwoorden van de poëzie vragen op p. II:
1. Zamenhof.
2. Li esprimis sian animstaton okaze de la apero de la unua Esperanto-libro.
3. La ŝanĝo rompus la ritmon (alternaj akcento kaj neakcento).
4. La ritmo ne estas rigore regula, ĉar post la vortoj maltrankvile, facile, laborado kaj batado, kiuj finiĝas per neakcentita silabo, sekvas alia neakcentita silabo.
5. Rimi per samaj sufiksoj similas al rimi per samaj vortoj. Tiaj (vort)ripetiĝoj ne estas rimoj.
6. Ĉi tiu poemo estas unu el la plej fruaj en Esperanto. En tiu tempo la problemo pri "adasismoj" ankoraŭ ne estis malkovrita.

Internet

of de miljoenendans van de informatie

Eind januari werden er statistieken over het internet in de pers vrijgegeven. Daaruit bleek dat er ruim 1 miljard pagina's beschikbaar zijn. Daarvan zou 86 % in het Engels, 0.5 % (of 5 miljoen) in het Nederlands zijn opgesteld. Cijfers over het Esperanto zijn uiteraard niet beschikbaar. Het aandeel is nog kleiner dan dat van het Nederlands, maar er is geen nationale of andere instantie die zich de moeite getroost de cijfers te zoeken of na te trekken. Schattingen spreken over 1 miljoen Esperanto-pagina's.

Laten we voor we verder gaan echter eerst de definitie geven van "een pagina" van een WEB-site, want in tegenstelling tot papier, is de omvang van een WEB-pagina niet in één oogoplsag te vatten. Maar net zo goed als een papieren pagina één enkel woord kan bevatten of vol kan staan met klein gedrukte tekst, zo ook een pagina van een WEB-site. (Zo is bijvoorbeeld de volledige catalogus van de bij FEL verkrijgbare boeken één enkele "pagina".) Verder is één van de moeilijkste taken bij het beheer van een WEB-bestand, het up-to-date houden van die pagina's. Omdat dat een stukje van mijn opdracht is, weet ik erover mee te spreken. Niets is zo gemakkelijk als een pagina op het WEB-zetten. Of die pagina ook interessante, zinvolle en/of juiste informatie bevat, is iets heel anders. Pagina's waarvan de inhoud door de tijd achterhaald is, weer van het WEB verwijderen, is iets wat vaak wordt vergeten.

Zoals een televisieprogramma zijn rechten opeist (en krijgt) op basis van kijkcijfers en niet van kwaliteit, zo ook ontleent het WEB zijn faam als "informatiebron" aan de hoeveelheid gegevens...

En dan nu enkele cijfers over onze eigen Esperanto-pagina's.

In 1999 werden bij de Vlaamse Esperantobond 280 285 dossiers opgevraagd (768 per dag) met een totaal van 1 890 megabite gegevens.

De drukste dag was 11 augustus (2811 dossiers), de rustigste 29 december (slechts 269 dossiers). De trekpleister van onze WEB-stek is de "retbutiko" of WEB-winkel, de eerste in de Esperanto-wereld en wellicht ook de eerste in Vlaanderen..., al is het nu al lang niet meer de enige. Op de tweede plaats kwam de pagina met informatie over lettertekens (voor kenners Latin 3 en Unicode). Inderdaad, wie op het web of in een computer andere letters nodig heeft dan de standaardletters van het alfabet, moet die elders gaan zoeken. Geen wonder dus dat deze bladzijde belangstelling heeft. Het Esperanto heeft immers zes ongewone lettertekens. Opmerkelijk is wel dat 788 bezoekers deze pagina bereikten via de Engelstalige index. Verleent het Esperanto hier een belangrijke informerende dienst aan een publiek van niet-Esperantogebruikers?

Op de derde en vierde plaats kwamen respectievelijk de "Aktualiteitspagina" en de "Inhoudspagina van MONATO", het internationale tijdschrift dat de Vlaamse Esperantobond uitgeeft.

De eerste Nederlandstalige pagina kwam pas op de 75ste plaats. Dat heeft alles te maken met de internationale gerichtheid van de WEB-stek, maar geeft tevens een goed beeld van de belangstelling vanuit het buitenland voor de Vlaamse Esperantobond. Hier maakt die zijn roeping als ambassadeur voor Vlaanderen zeker waar. De vijf meest geraadpleegde pagina's op de Nederlandstalige afdeling zijn:

- Programma's van de groepen (het heeft dus zin om programmawijzigingen toch nog door te sturen, zelfs na het verlopen van de termijn voor verschijnen in *Horizontaal*);
- Overzicht van de Esperantocursussen;
- Overzicht van de talige eigenschappen van het Esperanto (wellicht bezocht door belangstellenden);
- De inhoudstafel van Horizontaal
- Informatie over advertenties in *Horizontaal* en *Monato*. Jammer genoeg wordt de belangstelling voor deze pagina niet weerspiegeld in het aantal reële advertenties in onze bladen.

Het totaal aan pagina's op onze WEB-stek bedraagt ongeveer 1000. Maar natuurlijk zijn er nog een heel aantal andere Esperanto-organisaties die een WEB-site in stand houden.

Het eerste congres

grensoverschrijdend aan zee

Esperanto bestaat meer dan honderd jaar. In 1923 gaf Edmond Privat een geschiedenis over de eerste jaren van het Esperanto uit. Omdat veel van die geschiedenis intussen vervaagd is – er zijn nog weinig mensen die de eerste pioniers hebben gekend – brengen wij „Hoofdstukken uit de Esperantogeschiedenis", een keuze van vertaalde fragmenten uit dat standaardwerk.

Tot 1900 en zelfs tot 1903 werd het Esperanto, behalve in Rusland, nauwelijks ergens gesproken. De taal was voornamelijk een geschreven taal. Vele van haar aktiefste voorvechters of van haar meest getalenteerde schrijvers durfden de taal niet spreken, want niemand had daartoe ooit de gelegenheid gehad of het zelfs maar meegemaakt. Ontmoetingen van Esperantogebruikers uit verschillende landen waren zo zeldzaam, dat men ze in de toenmalige (Esperanto)pers aanhaalde als een bijzondere gebeurtenis.

Zo was er bijvoorbeeld het bezoek van Postnikov aan Frankrijk in 1899 of dat van Krikortz uit Stockholm in 1900. Beide maakten grote indruk en *L'Espérantiste* (november 1900) publiceerde een lange brief van Lambert aan Méray over diens eerste gesprek in het Esperanto. In dat gesprek, dat ruim acht uur duurde, discusiëerde hij met zijn Zweedse gast over alle mogelijke thema's, terwijl hij hem de stad Dijon liet zien. Hetzelfde tijdschrift publiceerde, in een aanhangsel bij het novembernummer van 1902, een rapport van vier bladzijden van kolonel Levitskij over zijn reis door Frankrijk met de hulp van het Esperanto.

Alle getuigenissen klinken hetzelfde. Aanvankelijk voelt men zich wat ongemakkelijk en gaat het stroef, maar na een uurtje gaat het al veel vlotter en daarna is het een waar genot om met elkaar in het Esperanto te praten. Men begreep elkaar altijd goed, zonder problemen. De groep van Le Havre voelde haarscherp aan dat daarin de grote waarde van een wereldtaal lag. Daarom wilde ze een experiment opzetten. Vele Esperantosprekers beheersten (passief) één of andere van de belangrijkste vreemde talen dat ze er een boek of krant in konden lezen. Maar spreken, dat konden er maar weinigen. Indien het Esperanto het leven van toeristen of congresgangers zou kunnen vergemakkelijken, dan zou de taal aan de mensheid de oplossing brengen voor één van de meest dringende problemen.

Daarom nodigde de groep van Le Havre een aantal buitenlandse Esperantosprekers uit op hun openbare vergaderingen in de zomer van 1903. Studenten van de cursus traden op als tolk. Het experiment was een succes en het spreekgemak enthousiasmeerde alle luisteraars.

Uit deze proef ontstonden de Wereldcongressen, want de groep van Le Havre herhaalde het experiment, wat uitgebreider in 1904 en inspireerde andere groepen van de kustgebieden, zowel Franse als Engelse, om een echt internationaal feest te organizeren. Het had plaats op 7 en 8 augustus 1904 in Calais en Dover, met een officiële ontvangst op de respectieve gemeentehuizen, een banket, een academische zitting, muziek, enz.

Voor de eerste keer kwamen tweehonderd mensen van verschillende nationaliteit – voornamelijk Fransen en Engelsen – samen en spraken met elkaar in het Esperanto. Het succes was zo groot en het enthousiasme dat uit het experiment voortsproot, zo overweldigend, dat de deelnemers voorstelden een echt congres te organiseren in 1905. Advocaat Michaux uit Boulogne-sur-Mer beloofde in zijn stad iets dergelijks te organiseren.

Het werd een groot avontuur. Velen vonden het te vroeg. En toch werd het een succes. De uitnodiging ging uit van de Franse Vereniging, de groepen van Parijs en Boulogne en de Franse Touringclub. Er kwamen zevenhonderd Esperantosprekers uit alle hoeken van Europa.

Zamenhof zelf maakte met zijn vrouw de reis, zo ook de bekendste Esperantoauteurs uit Warschau: Grabowski, Kabe en Leo Belmont. Eén week lang genoten de verzamelde adepten zowel van de bijeenkomst zelf als van de verstandhouding. Velen hadden tevoren nooit Esperanto gesproken. De melodie van de taal en het gemak waarmee ze te spreken is verwonderde iedereen, zelfs en vooral uit hun eigen mond. De taal klonk niet alleen goed in persoonlijke gesprekken, maar ook tijdens de discussies.

Een aantal sprekers, vooral Slaven, toonden zich meteen erg getalenteerd. Voor het eerst was de welluidendheid van het Esperanto hoorbaar. [...] In de hele stad heerste er een speciale sfeer. Rond het theater krioelde het van mensen die elkaar als oude bekenden aanspraken. Het was alsof de vreugde van één of ander Pinksterwonder vaardig was geworden over ouderen, jongeren, pastoors, leraren, officieren, dokters, wetenschappers of handelaars die uit heel Europa waren toegestroomd. Tot vroeg in de morgen waren levendige gespreken aan de gang in alle restaurants in de omgeving.

Er was een theateravond. Een comedie van Molière – *La edzĝo kontraŭvola* – gebracht door een internationaal gelegenheidsamateurgezelschap uit zeven landen. Hoewel er kleine verschillen voorkwamen, waren de overeenkomsten veel opvallender. Toch liet het vrije onderricht enkele sporen na. Zo hadden Fransen en Engelsen de neiging de klinkers te gesloten en te lang uit te spreken. Daarom vroeg men aan Zamenhof wat de juiste uitspraak was. Die liet Rosa Junck, een Italiaanse actrice van Tsjechische origine een gedicht voordragen als voorbeeld. Zij sprak de klinkers meer open uit zoals Slaven en Italianen dat doen. Van dan af was de norm voor iedereen duidelijk, maar het zou nog jaren duren voor hij overal ingeburgerd zou zijn.

Behalve het verbale succes, droeg het congres in Boulonge nog op een andere manier bij aan het Esperanto: het inspirerende idee en het sentiment. Voor de eerste keer zag men de ontwerper in levende lijve. Iedereen kon rechtstreeks zijn bescheidenheid en zijn genialiteit ondervinden. Toen tijdens de plechtige opening de eerste avond allen bijeen waren in de theaterzaal, ging ieders bewondering en dank uit naar die kleine man die daar verlegen en enigszins gegeneerd in hun midden was.

Na een overweldigend applaus klonk zijn stem plots door de stilte, eenvoudig en pretentieloos: "Ik groet jullie, beste ideegenoten, broeders en zusters van de grote wereldfamilie die bijeengekomen zijt uit nabije en verre landen..." [...]. Eén ding staat vast, het idealisme van Zamenhof ontstak bij de congresgangers een groot enthousiasme. Het toonde niet alleen het succes van de taal, maar ook de morele betekenis ervan: "Wij moeten ons bewust zijn van de grote betekenis van deze dag, want vandaag ontmoeten, binnen de gastvrije muren van Boulogne, geen Fransen en Engelsen, of Russen en Polen elkaar, maar mensen..."

Het Beaufront-concept dat Esperanto enkel een taal is en niets meer, kreeg hier rake klappen. De deelnemers begrepen dat de hele zaak werd geïnspireerd door een sterke interne idee, zoals die ook de ontwerper zelf had geïnspireerd. Voor hem was een wereldtaal geen doel, maar een middel tot broederlijkheid tussen de mensen. Voor velen werd het Esperanto het symbool voor een meer harmonieuze mensheid. Uit die periode stamt ook het gebruik van de vlag met de groene ster en de hymne "La espero". [...]

Vanuit taalkundig oogpunt had dat idealisme zo zijn voordelen. Alle levende talen hebben ook hun eigen "geest". Zij vertegenwoordigen een soort nationalisme en weerspiegelen de psychologie van een volk. Indien het Esperanto enkel een verbale code zou zijn voor commerciële catalogi of technische correspondentie, dan zou het het levendige en esthetische element missen. De interne idee gaf het zijn ziel en zijn vleugels. Door het streven van de mensheid naar meer morele eenheid uit te drukken, creëerde het Esperanto voor zichzelf een eigen geestelijke kracht en gaf het betekenis aan zijn ontluikende literatuur.

"Mi salutas vin, karaj samideanoj, fratoj kaj fratinoj el la granda tutmonda familio, kiuj kunvenis el landoj proksimaj kaj malproksimaj...

(uit: Edmond Privat, *Historio de la lingvo Esperanto, La movado 1900-1927.* Leipzig, 1927. Hfst. 2, p. 18-23)

Schrijfwijzers

pennenvrienden de wereld rond

Eén van de meest populaire manieren om een vreemde taal actief te gebruiken is via pennenvrienden. Zo ook het Esperanto. Toch vind je slechts zeer sporadisch vragen voor correspondentie-adressen in dit tijdschrift. Waarom is dat zo?

Het antwoord is vrij eenvoudig. *Horizontaal* is niet echt het geschikte medium om pennenvrienden te bereiken. Eerst en vooral komen op de redactie niet voldoende dikwijls vragen binnen om er echt een plaats voor te reserveren. Ten tweede is ons lezerspubliek niet het publiek dat die correspondentievragers zoeken. Vlaamse zoekers bereiken enkel Vlamingen, en die zoeken zij niet. Buitenlandse zoekers, zoeken niet uitsluitend Vlamingen, en sturen hun vraag dus zelden of nooit naar *Horizontaal.*

Maar hoe moet het dan? Heel eenvoudig. Bén je zelf op zoek naar pennenvrienden, of wil je wel met iemand schrijven, als een vorm van goodwill of hulp, zonder echter zelf heel actief te zoeken, word dan lid van *Korespondа Servo Mondskala* (KSM). Om die gespecialiseerde dienst (nogmaals) voor te stellen, publiceren we hier zijn rapport over 1999.

Een goed jaar

Een van de oudste en constantste diensten van UEA, *Koresponda Servo Mondskala,* kende in het afgelopen jaar een lichte groei. In totaal ontving KSM 428 aanvragen (tegenover 419 in 1998, +2%).

Opvallende groei was er vooral in Frankrijk (van 70 naar 96, +37%), Rusland (van 38 naar 56, +40%), België (van 6 naar 12, een verdubbeling!) en Ivoorkust (van 1 naar 12). Daling noteerden we voor Brazilië (van 59 naar 39), Iran (van 22 naar 8) en Japan (van 5 naar 0). Uit die cijfers kan men echter niet veel afleiden, want de cijfers uit de verschillende landen hangen af van toevallige omstandigheden. Het gaat tenslotte om nieuwe aanvragen, en het zegt niets over diegenen die eerder via KSM met elkaar in contact werden gebracht en de schrijfactiviteit van die mensen. Wie in zijn club of groep eens rondvraagt, zal merken dat heel wat leden eigen pennenvrienden hebben.

Soms proberen landenverenigingen een eigen correspondentiedienst op te zetten. Dat moeten wij echter sterk afraden, want een kleine dienst kan aan zijn klanten niet het ruime aanbod en de expertise bieden die KSM in de 40 jaar van zijn bestaan heeft weten op te bouwen. Opdat de beperkte middelen van de Esperantobeweging zo optimaal mogelijk zouden worden aangewend, is het voorzichtig en aan te raden dat alle verenigingen, leraren, cursusleiders en groepsverantwoordelijken de diensten van KSM zouden gebruiken en dat de plaatselijke en landelijke tijdschriften deze diensten verder bekend zouden maken.

Sinds 1990 wordt de dienst waargenomen door François Xavier Gilbert, met als adres: KSM, B.P. 6, FR-55000 Longeville en Barrois, Frankrijk. Een informatiebrochure en een aanmeldingsformulier kan je vragen door het toesturen van 1 internationale antwoordcoupon, verkrijgbaar bij de post. Wil je meteen adressen ontvangen, stuur dan een gedetailleerde beschrijving van jezelf en van de pennenvrienden die je wil (uit welke landen, welk geslacht, leeftijd, onderwerpen waarover je wil corresponderen, enz.). Hier moet je twee antwoordcoupons bijvoegen. Door het aanvragen van adressen engageer je jezelf om minstens éénmaal een brief te sturen naar de adressen die je worden bezorgd, of antwoorden op brieven die je zouden bereiken als gevolg van je aanmelding.

Onverwachte meevallers

Ondanks de moeilijke en onzekere financiële toekomst van de Vlaamse Esperantobond, konden we in het afgelopen jaar toch een aantal meevallers noteren. Daaronder behoren bijvoorbeeld de goede verkoopsresultaten van twee van onze uitgaven, *La Ŝtona Urbo* en *Esperanto sen mitoj*, die allebei tot de Esperanto-bestsellers behoren.

Ook positief was de respons die onze oproep voor het Fonds Jules Verstraeten kreeg. Uit diverse hoeken werden daarvoor mooie bedragen gestort. Onze dank voor allen die zo hun steun verleenden. Natuurlijk blijft het onderhoud van het Esperantohuis een belangrijke kost. Giften blijven dus welkom.

Iets permanenter dan een gift, zonder dat het de "schenker" iets kost, is Krekelspaarder worden. Als je een spaarrekening opent bij Netwerk (via Fortisbank), ontvangt de Vlaamse Esperantobond een extra rente op het totale spaarbedrag van mensen die via FEL krekelspaarder zijn geworden. Het is wel belangrijk dat u bij uw aansluiting het nummer 80/30 vermeldt. Op pagina 9/10 vind je een aansluitingsformulier.

Nog een grotere verrassing en meevaller was de erfenis die we ontvingen van de heer De Hondt uit Overijse. Hoewel hij door een slepende ziekte niet heel actief kon zijn, maakte hij via zijn testament toch een aanzienlijke schenking over aan de Esperantobeweging in Vlaanderen. We kunnen hem alleen postuum onze dank betuigen.

Door de herziene belastingwetgeving op erfenisrechten, wordt het aantrekkelijker om een vereniging als erfgenaam aan te duiden. Het is echter belangrijk dat je dat in een testament vermeldt! Neem dus tijdig de nodige voorzorgen indien je de Vlaamse Esperantobond als erfgenaam wil aanduiden. Het hoeft hier niet noodzakelijk om geldelijke bezittingen te gaan. Ook materiële zaken zoals een boekenverzameling of andere "Esperantozaken" kunnen het voorwerp uitmaken van overerving, maar moeten dan ook als zodanig in een testament worden nagelaten.

Conversatiemarathon

Als voorbereiding op het 4de Esperantocongres van de Europese Unie (van 27 april tot 1 mei in Oostende) organiseert FEL nogmaals zijn conversatiemarathon. Gedurende twee dagen uitsluitend Esperanto spreken in kleine groepjes (3 à 4 personen, steeds wisselend) en onder begeleiding van ervaren sprekers. De marathon staat open voor iedereen die (minstens) een beginnerscursus heeft gevolgd of zich via zelfstudie de basis van het Esperanto heeft eigen gemaakt. De marathon gaat door in het Esperantohuis op vrijdag 14 en zaterdag 15 april, telkens van 10.00 tot 17.00 uur. De deelnemers van vrijdag kunnen de marathon nog verlengen door deel te nemen aan het clubprogramma van La Verda Stelo.

De prijs bedraagt 600,– BEF per dag, middagmaal (broodmaaltijd) en drank naar believen inbegrepen.

Jo Haazen, Eresenator

Op 12 februari werd Jo Haazen, directeur van de Koninklijke Beiaardschool en fervent voorvechter en aanhanger van het Esperanto opgenomen als Eresenator van de Beweging voor de Verenigde Staten van Europa (BVSE). De beweging werd op gang gebracht door o.a. Hendrik Brugman, Denis de Rougemont en Ernst Friedlander, die zich baseerden op het gedachtegoed van Robert Schuman, de grondlegger van de Europese gedachte. Belgische tenoren van de beweging zijn momenteel o.a. Leo Tindemans, Willy De Clercq en Fernand Herman.

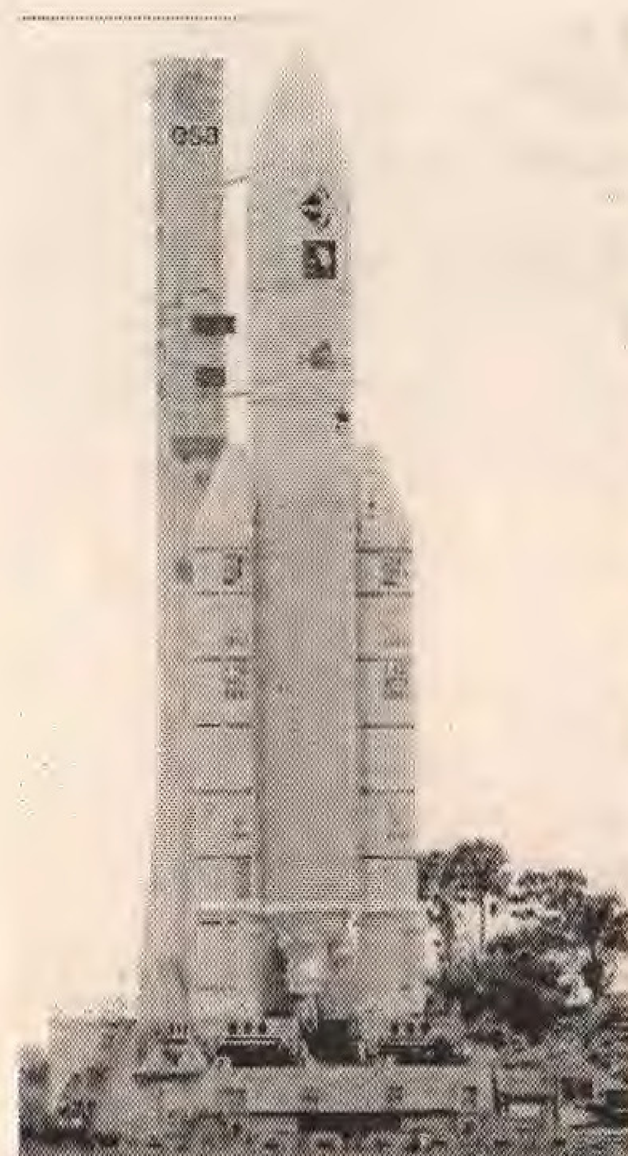
Om de weerklank van deze titel even te situeren, is het het vermelden waard dat naast Jo Haazen ook Luc Van den Brande (ex-ministerpresident van de Vlaamse Regering), Karel Van Miert (Minister van Staat en voormalig commissaris van de Europese Unie) en Martin Trenevski, Minister van Immigratie van de Republiek Macedonië, als Eresenator werden opgenomen.

Jo Haazen werd vooral gelauwerd om de inspanningen die hij zich getroostte om de beiaardkunst in Europa en daarbuiten een nieuw elan te geven. Daarvoor kreeg hij trouwens ook de titel van cultureel ambassadeur voor Vlaanderen, maar zijn inzet voor het Esperanto werd in zijn curriculum niet over het hoofdgezien en met erkentelijkheid vermeld.

Naar de univ

cursussen op hoog niveau

Tijdens een congresuniversiteit of bij sommige andere bijeenkomsten, zoals het jaarlijkse Internationaal Festival of Internationaal Seminarie, kan je Esperanto gebruiken om wetenschappelijke lezingen te volgen. Verder heb je AIS dat het Esperanto aanwendt voor wetenschappelijk onderzoek. Ook zijn er tal van stages waar het Esperanto centraal staat als onderwerp van wetenschappelijke uiteenzettingen of studiesessies. Dat het Esperanto buiten de kring van de Esperantogebruikers zelf onderwerp wordt van een cursus komt minder vaak voor, maar het bestaat wel.

In de filologische faculteit van de universiteit van Valencia (Spanje) werd reeds voor de 4de keer zo'n studiesessie georganiseerd waar het Esperanto centraal staat. En telkens werd men met hetzelfde probleem geconfronteerd: het aantal belangstellenden was groter dan het voorziene aantal zitplaatsen. Deze keer werd het probleem echter ondervangen door drie subgroepen te creëren. In totaal namen 93 studenten deel. Zij ontvingen een officieel attest dat goed is voor drie studie-eenheden voor optionele vakken. De cursus krijgt dus een plaats in het curriculum op hetzelfde niveau als andere vakken.

De professoren van de cursus waren Prof. Augusto Casquero en Dr. Berta Raposo. Tijdens de slotzitting sprak Gian Carlo Fighiera (Italië) over "Het praktisch gebruik van het Esperanto". Een ander spreker was Jorge Camacho, lid van de Esperanto-academie, over het thema: "Schrijven in twee talen tegelijker tijd: Spaans en Esperanto".

De deelnemers waren zeer tevreden over beide lezingen. Bij het einde van de cursus werd hen informatiemateriaal over het Esperanto ter beschikking gesteld en zij kregen ook een attest.

Prijs Pirlot

Elk jaar kent AIS (Internationale Academie San Marino) een prijs toe voor de publicatie van een wetenschappelijk werk. In 1999 werd deze prijs toegekend aan Dr. W.M.A. De Smet voor zijn werk "Nova Biologia Nomenklaturo". Dit werk is een ontwerp voor een alternatieve systematische benaming van planten en dieren. De prijs werd toegekend omwille van de durf en de degelijke wetenschappelijke fundering van het ontwerp. In die zin vertoont het veel gelijkenis met het Esperanto zelf.

SAEST 2000

Op 27 en 28 mei heeft in Havana (Cuba) SAEST 2000 plaats: een seminarie over de toepassing van het Esperanto in techniek en wetenschap. Op het programma staan lezingen over diverse wetenschappelijke onderwerpen, ervaringen over het onderwijs van het Esperanto en Esperanto als moedertaal en het gebruik van Esperanto in de gezondheidszorg en geneeskunde.

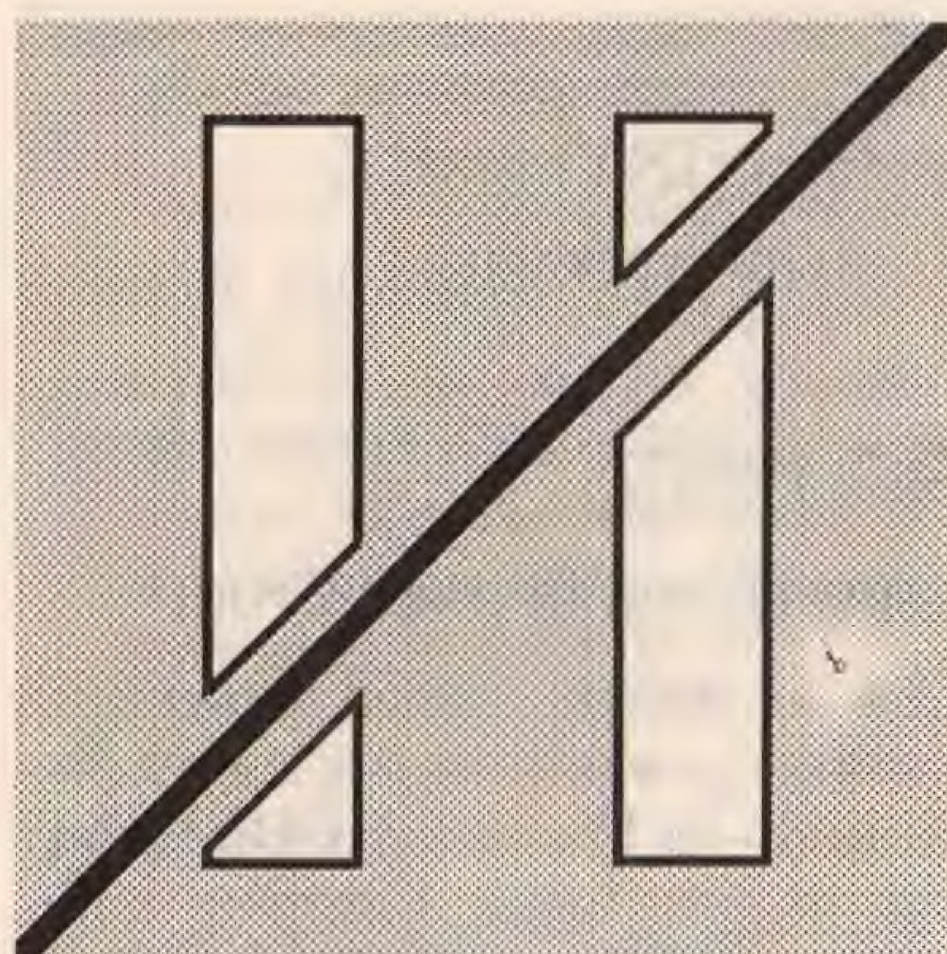
Voor inlichtingen: KEA, Scienc-Teknika Sekcio, Strato Vista Alegre 264, Havano 10 500 P.K. 5120, Kubo.

ESA-medaille voor Erik Hoeg

Op 20 mei 1999 ontving Erik Hoeg, een bekend astronoom van het Observatorium van de Universiteit van Kopenhagen, Denemarken, de medaille "Director of Science Medal", van de ESA. De medaille werd voor de eerste maal uitgereikt. Ze werd overhandigd door de directeur van ESA, Roger Bonnet.

Prof. Dr. Erik Hoeg is lid van het "Internacia Scienca Instituto Ivo Lapenna" (ISIIL), die wordt voorgezeten door Prof. D-r Carlo Minnaja (wiskunde), van de Universiteit van Padua, Italië. Andere leden van dit instituut zijn o.a. Fabrizo Pennacchietti (linguïstiek, universiteit van Turijn), Prof. Dr. Rüdiger Sachs (dierenarts, Eschwege), Dr. Jean Luc Tortel (geneeskunde, Parijs), Prof. Dr. Christer Kiselman (wiskunde, universiteit van Uppsala, Zweden), Dr. Klaus Perko (rechten, Graz), Sven Ziegler (rechten, Voorzitter van het Hooggerechtshof van Denemarken), en Birthe Lapenna (adviserend lid van het Instituut).

Deze mensen zijn niet alleen vooraanstaande wetenschappers, maar ook gerenomeerde Esperantosprekers.

Nieuwsbrief

Zoekt U informatie over Esperanto?

Vlaamse Esperantobond
Frankrijklei 140 – B-2000 Antwerpen

Tel.: (03) 234 34 00 E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be
Fax.: (03) 233 54 33 http://www.esperanto.be

Taalproblematiek

Surrealistisch

Het heeft iets surrealistisch om Vlamingen in het Engels een cursus te horen volgen, maar dat is nu eenmaal de voertaal in dit van origine Amerikaans bedrijf. Ook alle interne e-mails zijn in het Engels.

(*Job@*, 11.12.1999, over de klantendienst van Xircom)

Archieven worden ontoegankelijk

"Er is een nieuwe generatie archivarissen op komst, die nooit Latijn gestudeerd heeft en voor wie de oude archieven dus ontoegankelijk zullen blijven."

(M. Nuyttens, Rijksarchief Brugge, op de jaarvergadering van het Genootschap voor Geschiedenis, 11.12.1999)

Citaat

"In de filologie die ik hier heb leren kennen, leren de studenten gedichten analyseren die ik zelf niet snap en alles over de plaats van het woordje 'er' in de Nederlandse zin. Maar ze kunnen niet in het Nederlands groeten, of koffie bestellen."

(Nederlander Per van der Wijst, Universiteit van Luik, geciteerd in *De Standaard*, 31.1.2000)

Tweetalig leger op zending

Michel Colles (commandant van de Belgische basis in Amendola) weet dat het niet altijd gemakkelijk is. Hij kent Nederlands, maar dat is niet voor al zijn manschappen het geval. Toch maakt men zich niet erg ongerust. "Men trekt zich uit de slag met wat men kent,, verduidelijkt adjudant Dominique Gérard.

(*La Dernière Heure,* 8.1.2000)

Esperanto

Wereldcongres

Op 20 januari waren er voor het 85ste Esperantowereldcongres in Tel-Aviv 685 inschrijvingen uit 47 landen. Dit is ongeveer evenveel als voor Adelaide in 1997, het vorige wereldcongres buiten Europa. Toen waren er uiteindelijk 1.224 deelnemers. (UEA)

Terminologie

Er is een nieuwe discussielijst waarop wie actief is (of wil worden) op vlak van Esperanto-terminologie, ideeën kan uitwisselen. Aansluiten kan door een blanco bericht te sturen aan <terminologio-L-subscribe@eGroups.com> of via http://www.eGroups.com. (Ret-Info)

Organisaties van Inheemse Volkeren

Eind september 1999 eindigde een eerste cursus Esperanto voor vertegenwoordigers van organisaties van inheemse volkeren, die o.m. tot doel had tot een meer duurzame communicatie te komen. Initiatiefnemers waren Bessie Schadee en Sylvain Lelarge van het Taleninstituut Narwal in Wassenaar, Nederland. Meer informatie in het tijdschrift Esperanto van december 1999 of via www.xs4all.nl/%7Epilger/id/.

Burgemeester van Leuven verwelkomt Week van de Vriendschap

Louis Tobback, Burgemeester van Leuven, erkende officieel de week van 19 tot 26 februari 2000 als "Week van de Internationale Vriendschap" in Leuven. Deze week valt samen met een wereldwijde campagne onder auspiciën van de Wereld-Esperantovereniging (UEA), wier doel het is de kloof in de communicatie en het onderling begrip der volkeren te overbruggen. Onder impuls van de Leuvense afdeling van VEB, Esperanto 3000, wordt deze week intens gevierd in Esperantokringen.

Vlaamse verteller in Esperantovertaling

Ernest Claes wordt alom beschouwd als een belangrijke auteur van de Vlaamse vertelcultuur. Zijn werk ***Kobeke*** in een vertaling van wijlen Cor Bruins vond zijn weg naar de Espernatoboekenmarkt. De uitgave is rijk geïllustreerd met originele pentekeningen vanJozef Cantré.

Internationale studieweek over composteren

Het Centrum Jean Pain te Londerzeel, dat instaat voor de opleiding van de Vlaamse compostmeesters, heeft ook een internationale roeping ontdekt. Van 1 tot 7 juli organiseert het centrum een internationale compoststage voor belangstellenden uit heel Europa. De voertaal tijdens deze stage wordt het Esperanto.

4de Esperantocongres van de Europese Unie te Oostende

Van 27 april tot 1 mei heeft in Oostende het 4de Esperantocongres van de Europese Unie plaats. Het programma voorziet o.a. een bezoek aan het Europees Parlement en ontmoeting met Europarlementairen. Ter gelegenheid van het congres gebruiken de postkantoren van Oostende een speciale stempelvlag.

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 april 2000. Laattijdige programmawijzigingen kunnen naar de redactie worden gestuurd en worden op de INFO-pagina opgeslagen, zodat men via de computer het juiste programma kan opvragen. De publicatie van redactionele teksten is gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET, http://www.esperanto.be/fel/nl/grupoj.html

AALST

La Pioniro

De vergaderingen hebben plaats in het Cultureel Centrum "De Werf", (lokaal 3), Molenstraat, Aalst. De avonden beginnen om 20.00 uur. Inlichtingen bij Hugo Dossche, Asserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

ANTWERPEN

La Verda Stelo

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

vrijdag 3 maart: Arbeidsgeneesheer Ward Kusters stelt de vraag "Is werken gezond?"

vrijdag 10 maart: Geen verkwiste avond, Denise Parente test onze algemene kennis in een leuke quiz.

vrijdag 17 maart: Ivo en Clara Durwael-Claes brengen verslag uit over hun reis naar Portugal.

vrijdag 24 maart: Lode Van de Velde en Yves Nevelsteen vertellen over hun reis naar Malta, waar zij deelnamen aan het plaatselijk Esperantocongres en ontvangen werden door de president van de staat.

vrijdag 31 maart: "Vier talen aan de ontbijttafel – veeltaligheid in het gezin." Istvan en Fabienne Ertl (H-FR-NL) spreken over veeltaligheid in de familiekring: voor- en nadelen. Zij kunnen hierbij putten uit een rijke persoonlijke ervaring.

vrijdag 7 april: Peter Ameye brengt verslag uit over zijn reizen naar Indië en Australië.

vrijdag 14 april: Neven Kovacic: Geheime genootschappen in de middeleeuwen en de renaissance

vrijdag 21 april: Paasprogramma met o.a. paasversieringen door Denise Parente

vrijdag 28 april: Wegens het 4de Europese Unie Esperantocongres houden we het bij een informele praatavond. We verwachten dat vele clubleden in Oostende (of Brussel) zullen zijn.

vrijdag 5 mei: De eerste verslagen over het Esperantocongres in Oostende, daar zetten clubleden die deelnamen hun beste beentje voor voor!!!

Conversatiemarathon

Ter voorbereiding van het 4de Europese Unie Esperantocongres in Oostende organiseert FEL opnieuw een conversatiemarathon. De bedoeling is mensen die een beginnerscursus volgden de mogelijkheid te geven om door een taalbad wat spreekervaring te laten opdoen. In kleine groepjes wordt er gebabbeld over allerlei onderwerpen, onder begeleiding van een ervaren Esperantogebruiker. De marathon gaat door in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, op 14/15 april. Een inschrijvingsformulier vind je op de flap.

BRUGGE

Paco kaj Justeco

Indien niet anders vermeld, hebben onze bijeenkomsten plaats in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. De vaste bijeenkomst valt op de 2de donderdag van de maand en begint om 19.30 u. Speciale bijeenkomsten worden afzonderlijk aangekondigd. Inlichtingen: dhr. G. Maertens, tel.: (050) 35 49 35.

donderdag 9 maart: Algemene Vergadering met verslagen en verkiezing van het bestuur – Filosofisch kwartiertje – daarna, informatie over de Vlaamse Esperantobond.

donderdag 13 april: Filosofisch kwartiertje – daarna strategie voor de derde eeuw (UEA) – Vertaling van de kantenlegende

maandag 24 april: Deze tweede paasdag spreken we af voor een gezellige lunch in Sofitel, 't Zand, vanaf 12 u. We beginnen met een aperitief.

donderdag 11 mei: Filosofisch kwartiertje – Vertellingen door leden over de interessantste internationale contacten door middel van het Esperanto.

BRUSSEL

Esperantista Brusela Grupo

Ook in Brussel komen Esperantosprekers geregeld samen, zowel Nederlands- als Franstaligen. Onder hen zijn er ook enkele Europese ambtenaren, zodat wie echt een beeld van de mogelijkheden van de internationale taal wil krijgen, daar eens een kijkje moet gaan nemen. Het programma van de club wordt maandelijks vastgesteld en het is niet altijd mogelijk een uitgebreid overzicht in Horizontaal te publiceren. Wekelijkse samenkomst op woensdag van 18.30 tot 20.00 uur, Wetenschapstraat 29, (metro Kunst/Wet). Voor inlichtingen over het programma kan je terecht bij Hélène Falk, Eikenlaan 7, 1640 Sint-Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.

zondag 18 juni: wandelzoektocht in het historische stadscentrum van Brussel. Afspraak in taverne Orlando van het Centraal Station. Deelnameprijs: 150,– BEF. Inschrijven bij Hélène Falck.

GENT

La Progreso

Iedere 4de vrijdag van de maand clubvergadering in ons lokaal "La Progreso", Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

vrijdag 3 maart tot zondag 5 maart: deelname aan de Educa-beurs met informatiestand en workshop.

dinsdag 14 maart: start van de nieuwe intensieve avondcursus. De lessen worden gegeven in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1, te Gent, van 19.00 tot 20.45 uur.

vrijdag 24 maart: Hélène Van der Steen spreekt over het boeddhisme.

zaterdag 8 april: We trekken naar Valenciennes op uitnodiging van de locale groep.

vrijdag 28 april: de gewone clubavond vervalt, we sporen onze leden aan deel te nemen aan het Europese Unie Esperantocongres.

Noteer nu al: zaterdag 27 mei

Wandelzoektocht: thema "De Gentse rivieren en kanalen". We komen

samen in het Vredeshuis, Sint Margrietstraat 9, tussen 13.30 en 14.30 u.

's Avonds broodmaaltijd verzorgd door de stad Gent.

Deelnamekosten voor de wandeling en de maaltijd 300,– BEF. Voor wie alleen aan de wandeling wil deelnemen bedraagt de bijdrage 50,– BEF. Gelieve tijdig in te schrijven.

HASSELT

Esperanto-klubo Hasselt

We vergaderen tweemaal per maand op dinsdag van 20.00 tot 22.00 uur in het CC van Hasselt. De eerste vergadering van de maand is er een programma, tijdens de tweede leidt Jan Bovendeerd een cursus "Spreken in Esperanto". Inlichtingen: Marcel Aerts, tel.: (011) 72 00 75.

dinsdag 21 maart: Esperantodialogen o.l.v. Jan Bovendeerd

dinsdag 18 april: Esperantodialogen o.l.v. Jan Bovendeerd

KALMTHOUT

La Erikejo

De 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. (03) 666 42 58. Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

donderdag 16 maart: Andras Lukàsz (Hongarije) spreekt over Boedapest.

donderdag 20 april: Enquête over het Esperanto in 1999 en verslagen over vorige enquêtes.

donderdag 18 mei: Herinneringen aan mei 1940.

KAPELLE

Esperanto-Grupo "Meza Zelando"

Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Onze avonden, de laatste vrijdag van de maand, vanaf 19.30 uur. Inlichtingen over het programma en de plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (0113) 34 15 63 of Rie en Kees Dentz, tel.: (0118) 61 48 34.

vrijdag 3 maart: bij Sophie Mensen, Kleffenslaan 12, Middelburg. Jaarvergadering.

vrijdag 31 maart: bij Hans Schutijser, Troelstraweg 235, Vlissingen. Verschillende spellen.

woensdag 26 april: bij Kees en Rie Dentz, Karel Doormanplein 21, Middelburg. Sophy en Sally spreken over hun geboorteplaats, Rotterdam.

KORTRIJK - ROESELARE - TIELT

Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: (056) 20 07 96. Clubavonden vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in CC Oude Dekenij, Sint-Maartenskerkhof, 8500 Kortrijk. Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96 / Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30.

Bezoekers van andere clubs melden bij voorkeur hun komst. Dit laat ons toe hen beter te ontvangen en hen te verwittigen wanneer de aangekondigde activiteit niet doorgaat.

maandag, 27 maart: Taalavond. Gilbert Cardoen met een "Rapport van een vliegtuigreis: tumultueuze omzwervingen".

maandag, 24 april: Taalavond. Leo de Cooman bespreekt enkele voorbeelden uit de revisie van de botanische terminologie voor de nieuwe PIV (met uitleg over grammaticale aspecten).

LEUVEN

Esperanto 3000

Wij leven mee met de studenten, ons seizoen loopt van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond: "Laborvespero" op de 1ste en 3de woensdag; op de 2de woensdag van de maand ons speciaal programma tijdens VESPERO 3000. Start om 19.30 uur in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).

woensdag 1 maart: Examen van de beginnerscursus + werkvergadering Esperanto 3000.

woensdag 8 maart: Clubvergadering Vespero 3000. Lezing met dia's over Route 66 in de Verenigde Staten, door Myriam Van der Steen.

woensdag 15 maart: werkvergadering Esperanto 3000.

woensdag 5 april: werkvergadering Esperanto 3000.

woensdag 12 april: Clubvergadering Vespero 3000. Lezing met dia's en aansluitend discussie over "Moresnet", ooit een Esperanto-territorium in Oost België, door Y. Nevelsteen.

woensdag 19 april: werkvergadering Esperanto 3000.

LONDERZEEL

Informatie en contact: Frederik Vanden Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: (052) 30 01 66, fax: (052) 30 53 65.

Elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur in Hof van Winkelen, Holle Eikstraat 25, en elke vrijdagavond van 20.00 tot 22.00 uur in het cultuurhuis "Gerard Walschap" beginnerscursus.

Elke maandagavond van 20.00 tot 22.00 uur: vervolgcursus, in het cultuurhuis "Gerard Walschap".

Zondag 2 juli tot vrijdag 7 juli: Studieweek over composteren, voor iedereen die daarmee begaan is en vlot Esperanto spreekt. Wij mikken op een internationaal publiek.

OOSTENDE

La Konko

De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool "Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. 0477/58 42 11 (GSM) of bij Raymond Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.

woensdag 1 maart.: gespreksavond

maandag 6 maart: leesnamiddag

woensdag 15 maart: gespreksavond

maandag 20 maart: leesnamiddag

woensdag 29 maart: gespreksavond

maandag 3 april: leesnamiddag

woensdag 12 april: gespreksavond

maandag 17 april: leesnamiddag

woensdag 26 april: gespreksavond

donderdag 27 april: begin 4de Europese Unie Esperantocongres.

vrijdag 28 april: 4de EUEC, bezoek Europees Parlement in Brussel.

zaterdag 29 april: 4de EUEC, diverse bezoeken aan recyclagecentra e.a.

zondag 30 april: 4de EUEC, kustboottocht met lezingen

maandag 1 mei: 4de EUEC, diverse vakvergaderingen, slotzitting, toeristische uitstappen

woensdag 10 mei: gespreksavond

maandag 15 mei: leesnamiddag

Gedurende de weken voor het 4de EUEC zullen nog diverse vergaderingen worden belegd om het congres verder voor te bereiden en taken te verdelen.

TIENEN

La Hirundo

Alle vaste activiteiten van de club vinden plaats in de Donystraat 8 te 3300 Tienen (stadsplan op verzoek). Laatste maandag van de maand is er clubavond (Vespero); Cseh-cursus (directe methode) van begin oktober tot begin mei (± 50 uur) in de avondschool van het Provinciaal Instituut voor Secundair Onderwijs, elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur. (± 1,– EUR per lesuur!) De club telt een 70tal leden uit Vlaanderen en Wallonië, onder wie een aantal scouts. Om de twee jaar: weekendexcursie naar buitenlandse Esperantosprekers. Alle binnen- en buitenlandse Esperantosprekers zijn van harte welkom.

Voor alle info: Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen. Tel.: (016) 81 52 46 – Fax: (016) 81 10 96.

TURNHOUT

Een buitenkansje: uitstap met geleid bezoek aan de abdij van Tongerlo. Frans Schippers is een cursist in Turnhout, die ook een opleiding volgde als gids. Op 23 mei bezoeken we onder zijn leiding de abdij van Tongerlo. Voormiddag bezoek, 's middags samen eten en namiddag brouwen we er nog wat aan. Details volgen. Belangstellenden zijn welkom, desgevallend ook partners die geen Esperanto kennen. Inlichtingen bij Ivo Durwael.

En een extraatje. De abdij van Tongerlo is één van de drie Norbertijnerabdijen in de Kempen. De twee andere zijn Postel en Averbode. Wat hun bouwplan betreft, en ook hun natuurlijke omgeving, lijken deze drie abdijen erg op elkaar. Deze uitstap is dus een extra mogelijkheid om zich een beeld te vormen van het decor waarin *Kobo*, het boek van Ernest Claes dat net in Esperantovertaling werd uitgegeven, zich afspeelt. (zie p. 10). Lees je het boek ter voorbereiding op het bezoek of bezoek je de abdij als voorbereiding tot het lezen van het boek?

ROTTERDAM

Merkurio

Wij komen samen op de eerste en derde woensdag van de maand – uitgezonderd in juli en augustus – om 19.45 u. in het Centra Oficejo, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam. Gasten zijn altijd welkom.

1 maart: lezen uit de literatuur.

15 maart: gesproken dagblad. Ieder vertelt over de actualiteit van de afgelopen dagen.

5 april: taalspellen.

19 april: iedereen schrijft een artikel over hetzelfde thema, daarna vergelijken en bespreken we de resultaten.

Amikaro

De club Amikaro komt woensdagmiddag bijeen, om de drie weken om 14.00 u. in het wijkgebouw Larenkamp, de Jaagkorf, Slinge 303. Informatie over het programma krijg je bij mevr. Quispel, tel.: 010 419 8201.

Noteer ook de datum van het komende studieweekeinde: 1-2 april in het. Informatie bij mevr. J. Bosse, zie hieronder.

Voor-of nacongres Tel-Aviv

Wie deelneemt aan het Esperanto Wereldcongres in Tel-Aviv is misschien op zoek naar mogelijkheden om zijn/haar verblijf in Israël of omgeving te verlengen. Dat kan via een voor- of een nacongres.

UEA – Commissie voor de Arabische wereld organiseert een voorcongres met seminarie in Amman, de hoofdstad van Jordanië. Het seminarie en een toeristische trip in Jordanië heeft plaats van 22 tot 24 juli en op 25 juli reist men, na de sluiting van het seminarie, gezamenlijk af naar Tel-Aviv. Sprekers zijn o.a. Humphrey Tonkin en Faisal Al-Refou'h.

Nadere info krijg je bij Renato Corsetti, Colle Rasto, IT-00036 Palestrina, Italië.

Zoek je een reisgezelschap om naar Tel-Aviv te gaan, dan kan je misschien aansluiten bij de karavaan van UFE (de Franse Esperantovereniging). Zij bieden de reis naar Tel-Aviv + verblijf in hotel met ontbijt aan tegen de prijs van ongeveer EUR 1150,– (als $ = 0,95 EUR). Vertrek vanuit Parijs! Toeslag van ongeveer EUR 385,– voor een éénpersoonskamer.

Wil je na het congres langer blijven, dan kan je deelnemen aan een toeristisch nacongres van zeven dagen waarbij 14 belangrijke toeristische plaatsen worden aangedaan (o.a. Jeruzalem, Jericho, Kafarnaüm en het meer van Tiberias). Voor dit nacongres betaal je ongeveer EUR 855,– alles inbegrepen (transport, hotel, alle maaltijden). Toeslag voor eenpersoonskamer ongeveer EUR 260,–

Vraag nadere informatie bij UFE, 4 bis, rue de la Cerisaie, 75004 Parijs.

Internationale Drielanden-Ontmoeting

georganiseerd door Senlime, de Esperantovereniging van Euregio Maas-Rijn.

De ontmoeting heeft plaats in Botrange op zondag 21 mei 2000. Inlichtingen en inschrijvingen bij: Klaus Hogen, Schütz-von-Rode-Str. 43, D-52134 Herzogenrath. Kostprijs 1008,– BEF; programma werd niet meegedeeld.

Studieweekeind

In het natuurvriendenhuis "De Hoogkamer", Vlaardingen, op 1 en 2 april. Cursussen voor beginners, valse beginners en gevorderden. De stage heeft de bedoeling voor te bereiden op het "Elementa ekzameno", maar deelnemers staat het vrij al dan niet examen af te leggen.
Kostprijs: ± 34,00 EUR, inschrijving door aanbetaling van EUR 20,00, bij Jeannette Bosse-Sibbel, Petrus Dondersstraat 23, NL-5613 LP Eindhoven.

Contactadressen van Esperantoclubs in Vlaanderen en Nederland

AALST *La Pioniro*, H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.

ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.

ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00.

BEVERWIJK *Stelrondo* Rob Moerbeek, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.

BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: (050) 35 49 35. E-post: gmae@xs4all.be

BRUSSEL H. Falck, Eikenlaan 7, B-1640 St.-Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.

DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77. — (TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47. E-post: gvdhorst@xs4all.nl.

DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Postbus 140, NL-1780 AC Den Helder.

DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: (03) 658 74 20.

DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.

EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.

ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.

GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: (089) 35 07 13.

GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77.

GRONINGEN Esperantocentrum, T.W.S. Mansholtstraat 25, NL-9728 MC Groningen. tel.: (050) 527 45 72 of (059) 849 14 88 — *Esperanto-Nederland* Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, tel.: (050) 577 59 54. E-post: espned@esperanto.nu.

HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.

HASSELT A. Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: (011) 72.60.65. E-post: albert.claesen @pandora.be. – M. Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: (011) 72 00 75. E-post: marcel.aerts1@ pandora.be.

HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.

'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.

HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.

HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: (011) 52 20 74.

KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63 of (0118) 61 48 34.

KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30 E-post: piet.glorieux@ ping.be — Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96.

LEUVEN *Esperanto 3000* R. Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12. E-post: r.goris@planetinternet.be

LONDERZEEL Frederik Van den Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: (052) 30 01 66, fax: (052) 30 53 65. E-post: comite.jean. pain@skynet.be.

MIDDELBURG zie KAPELLE

OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: 0477/58 42 11 (GSM). – Raymond Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.

PEER H. Schutters, Panhovenstraat 10, B-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92. E-post: henri.schutters@skynet.be

ROESELARE zie KORTRIJK

ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01. — *Merkurio* P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.

TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.

TIELT zie KORTRIJK

TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46.

TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel.+ fax: (014) 45 13 29. E-post: dan.vanherpe@euronet.be

VOORBURG *Esperantogroep Voorburg*, M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel. + fax: (070) 38635 29; E-post: erasmusz @worldonline.nl.

WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando*, Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.

ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00, Fax.: (03) 233 54 33.
E-post: esperanto@esperanto.be.

Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.
E-post: lode@fel.esperanto.be.

Esperanto-Nederland Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, Nederland. Tel.: 00 31 50 577 59 54.
E-post: espned@esperanto.nu.

Hoofdkantoor van de Esperanto WereldVereniging/ Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: 00 31 10 436 10 44.
E-post: uea@inter.nl.net.

Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: (09) 227 48 41.

Association pour l'Esperanto, p/a Marcel Delforge, rue des Glacières 16, B-6001 Charleroi (Marcinelle). Tel.: + fax: (071) 43 14 13.
E-post: mdel6335@euronet.be.

Bestuursleden van FEL

Flory Witdoeckt (Voorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14; Fax: (059) 80 23 42.
E-post: flory@witdoeckt.be

Johan Van Eenoo (Ondervoorzitter), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel./Fax: (050) 55 07 12.
E-post: dancanto@xs4all.be.

Ivo Durwael (Secretaris), Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: (03) 440 30 92.
E-post: ivo@fel.esperanto.be

Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge. Tel.: (050) 33 00 04.
E-post: rotsaert@esperanto.be

Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14.
E-post: flory@witdoeckt.be

Eddy Raats, Volhardingsstraat 79, 2650 Edegem. Tel.: (03) 289 01 61. E-post: eddy@pandora.be